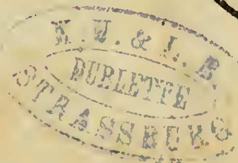

IACOB REINBOLD
SPIELMANN

Optimus liber, magni olim medici, stilo nervoso conscriptus.

DE COLICA PICTONUM.

T. TRONCHIN,

IN ACADEMIA GENEVENSI MED. PROF. COLLEGII MEDICI AMSTELODAMENSIS OLIM INSPECTORIS, ACAD. REG. SCIENT. BEROLIN. &c.

DE COLICA PICTONUM.

Vidi in arte peritissimos huncce morbum non intellexisse. Spigel.

GENEVÆ,

Apud FRATRES CRAMER.

MDCCLVII.

CELSISSIMO PRINCIPI
PHILIPPO
DUCI AURELIANENSI,
T. TRONCHIN.

HUjusce libelli, Celsissime Princeps, Te frustrà Patronum ambirem, si Patrocinio indignus esset libellus, nec tam audax sum ut dignum existimem. Animi verò grati leve monumentum Tibi consecrare, tot in me collata beneficia jubent, Tua, Generosissime Princeps, annuit humanitas. Paterno, quem infirmè laudarem, amore, vi mentis propriâ, insitum vicisti metum, gentilitiosque superasti terrores, ut atavis Regibus editam Prolem diris eriperes Variolis.

 In-

Insitioni à Te, Principum Optime, mihi demandatæ, aspiravit Deus. Tutà lenique hâc arte dilectissimum Filium omnibus, licet teneris adhuc, virtutibus ornatum, formosamque Filiam charissimam servando, timidæ dedisti Galliæ exemplum seris nepotibus profuturum. Dubia si supersint, delebit dies. Tuum interim immortale Nomen præsens ac futura celebrabit ætas.

LEC-

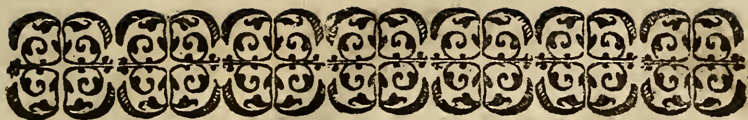
LECTORI
AUCTOR.

SI, ineunte praxi, morbus mihi fuerit curatû difficilis, hunc fuiſſe lubens fateor, ac diffiteri puderet. Primi titubantes greſſus, pede vix firmiori præeuntes magiſtri, artis medicæ Principum fatale tyroni ſilentium, ipſa morbi difficultas anxium me ſæpè fecerunt. Frequens erat morbus, rara medicina Amſtelodami. Invitus per mortes experimenta feci, tandem ſenſim nata methodus facilior tutiorque fuit. Imbecillibus humeris nimiùm gravi, clinicæ valedicens medicinæ, quæ in populoſiſſimâ urbe frequentiſſima me edocuit praxis, mandare chartis animus eſt, fœlix ſi non ſint ludibria

 ven-

ventis, accendantque facem, ne saxis mihi toties iniquis, aliorum illidantur naves. Apollini sacrum quo fruor otium, à turbulentâ praxi liberum, sparsas ut hodie colligam chartas jubet. Maturè solutus equus, sanus adhucdùm, si non peccet, placebit equiti. Si Tibi non displiceat, putrem quem ungulâ quassit Variolarum campum posteà recludam.

CAPITUM ARGUMENTA.

CA-

DE

DE

COLICA PICTONUM.

CAPUT I.

Dolor ventris, quandò & undè Colicus dictus.

DOlor ventris, eundem licet in ventre non tenens locum, in ipsis ut potè lumbis, quandoque ad Ilia, sæpè circà Umbilicum, sæpissimè in regione Coli sæviens, Colicus dicitur. *Dolor ventris colicus.*

Re, non nomine Hippocrati notus, descriptus ab eo sæpiùs videtur, ubi torminum alvi, dolorumque circà umbilicum mentionem facit (*a*). *Hippocrati notus.*

Post Hippocratem, Diocles Carystius tenuioris intestini morbum χόρδαψον, plenioris, εἴλεον nominavit. (*b*) *A Diocle Carystio distinctus.*

Cassius verò, quem ingeniosissimum seculi sui Medicum, dicit Celsus, omnium primus, quantùm novimus, dolorem ventris colicum vocavit, medicamentumque κολικὸν dictum, de quo gloria- *A Cassio colicus dictus.*

ba-

(*a*) Ἄλγημα περὶ ὀμφαλὸν in scriptis Hippocratis passim reperitur.

(*b*) A. C. Celsi de Medecinâ lib. 4. cap. 13.

batur, invenit, cujus formulam servavit Celsus. (a)

A Celso etiam. Tempore verò Celsi, tenuioris intestini morbus εἰλεὸς, plenioris κολικὸς, jam vulgò nominatus fuit. (b) Cœliusque Aurelianus de hoc morbo scribens, (c) laudat remedia à Themisone præscripta, Augusto regnante.

Imò à Philone Tarsensi. Imò Philo Tarsensis Themisonis coævus, suum contra colicum dolorem laudat Philonium. (d)

Error Plinii. Unde patet C. Plinii error, (e) ubi dixit, quod Colum vel Colica Tiberii Cæsaris principatû irrepserit, nec quisquam id prior Imperatore ipso senserit, magnâ civitatis ambage, cum edicto ejus excusantis valetudinem, legeretur nomen incognitum.

Ventris igitur dolor, à Cassio primò, Colicus dictus, hocce retinuit nomen, Galeno dein, aliisque post illum Artis Medicæ Principibus, sacrum.

CAPUT II.

Dolor Colicus, quando & undè, Pictonum dictus.

Colicorum dolorum variæ species. HIppocratis cruciatus alvi, doloresque circà umbilicum, colici posteà indiscriminatim vocati, uti patebit, in species tandem distincti, variis temporibus, varia, imò gentilitia accepere nomina.

Quando Sic itaque circà annum MDLXXII. Colicus apud

(a) Ibid. lib. 5. cap. 25.

(b) Eodem vocabulo usus est Galenus, uti patet ex lib. 6. cap. 2. de loc. affect.

(c) Cœl. Aureliani Morb. Chronic. lib. 4. cap. 7.

(d) Galenum vid. de arte curandi ad Glauconem.

(e) Hist. Nat. lib. 26. cap. 6.

apud Pictones jam ſæviens dolor, Pictonum deindè nomen accepit, à F. Citeſio Pictavienſi Medico, qui ſexaginta ſeptem poſteà annis, morbi hiſtoriam dedit. (*a*) *Pictonum dicti.*

Semel acceptum nomen poſteà retinuit, licet tunc Armoricis, Santonibus, Engoliſmenſibus, totique fermè Aquitaniæ, æquè ac Pictonibus familiaris eſſet. (*b*) *Retinuere nomen.*

Imò teſte P. Droëto (*c*) ſæviebat tunc in Picardiâ. In Moraviâ etiam, Sileſiâ, maximâque inferioris Germaniæ parte, uti ex Langii epiſtolâ quam de torminibus à febre relictis, ſcripſit, Cratoniſque litteris anno MDLXXXII. de paralyſi ex colicâ, miſſis, conſtat. *Licet alibi frequentes.*

CAPUT III.

Colici apud Pictones doloris deſcriptio.

EO laborantium, ſidere veluti percuſſorum, vultum decolorabat pallor, frigebant extrema, languebant vires, animus erat inquies, corpus anxium, ſomnus ferè nullus, leipothymiæ, ſeu potiùs cardiogmi frequentes, proſtratus appetitus, cum nauſeâ, ructû, vomitû æruginoſæ bilis, ſingultû, ſiti, ſtranguriâ, hypochondriorum æſtu, interdùm ſine febre, ſæpiùs cum febre lentâ. *Colicæ Pictonum deſcriptio.*

Ventriculi, Inteſtinorum, Lumborum, Ilium, Inguinum dolor acutiſſimus, quandoque cum alvi fluo-

(*a*) In Diatribâ, de novo & populari apud Pictones dolore colico bilioſo.

(*b*) Vid. ibid. cap. 2.

(*c*). Vid. conſilium novum de peſtilentiâ, auctore P. Droëto anno MDLXXII. ſub finem cap. 5.

fluore, in initio frequenti, licet non copioso; sæpè cum ejus adstrictione. Crescente morbo, humeri, brachia, mammæ, totumque dolebat pectus, nec deerant quos plantarum pedum, motu adhuc illæso, crudelis vexaret dolor. Tandem remittente dolore, inopinantium, ac sese meliùs credentium brachia pedesque resolvebantur, cessante motù, sensû superstite. (*a*)

CAPUT IV.

Idem Colicus dolor sæpiùs ante Citesium descriptus.

Colica Pictonum descripta à Paulo Æginetâ.

NOstrâ ætate, dicit Paulus Ægineta, (*b*) colicus quidam morbus homines vexavit, in quo absoluta motûs privatio in artubus consequebatur, & maximè in iis qui superstites evasuri essent. Verùm sensus tactûs illæsus conservabatur, unde suâ sponte rediit plerisque motus, temporis progressû.

Idem Paulus de eodem morbo, alibi verba faciens, (*c*) Colica quasi pestifera, ait, quâdam contagione terminabatur plerisque ad morbum Comitialem, aliis ad artuum resolutionem, servato sensû; & qui ad Comitialem delapsi sunt, plerique perierunt, qui verò ad resolutionem, plerique servati sunt.

Ab Haly Abbate.

Similis in Haly Abbate Colici doloris datur descriptio, (*d*) accidit autem sæpiùs in Colicâ passio-

(*a*) Vid. Citesii libr. cit. cap. 1.

(*b*) Pauli Æginetæ, de Re medicâ, lib. 3. sub finem cap. 18. cujus titulus est, de resolutione ex colico morbo obortâ.

(*c*) Lib. cit. cap. 43.

(*d*) Haly Abbatis Liber totiûs Medicinæ, lib. 9. cap. 8. Lugdun. MDXXIII.

sione & enervatio quorundam membrorum evulsio; cùm morbus cretico finitur modo --- vidi nonnullos colicam patientes gravem, difficilis nocumenti, quorum utrumque evulsum est genu, quorumdam autem & genu unum & ancha, vidi & cui scapulæ motus omninò cessavit, sc. sensus erat bonus.

Hujus filius Avicenna dixit, (*a*) & Colica quidem multoties permutatur ad paralysim, & sanatur per eam.... & quandoque similiter sanantur per dolores juncturarum..... dicit & alibi, (*b*) fit fortis punctio, & fit quasi perforetur venter ejus terebello, aut quasi sit absconsa in intestinis ejus acus, stans, & quoties movetur dolet, & fit fortis sitis, & non satiatur habens eam, licet bibat plurimum, quoniam, quod bibitur non penetrat ad hepar, propter oppilationes accedentes in orificiis Meseraicarum &.... de ventre habentis colicam, egrediuntur squibalæ, sicut stercora ovium, vel sicut stercora caprarum...... & frequens fit vomitus cholericus, quoniam via choleræ ad intestina secundùm plurimum constringitur, quare expellitur ad superiora. *Ab Avicenna.*

Colica passio, dicit Constantinus Africanus (*c*) nimius est dolor quem patitur intestinum, quod vocatur Colon : Nascitur ex humoribus crassis & phlegmaticis, qui clauduntur in Intestini panniculis.... sivè de acuto & pungitivo aliquo humore.... quia Intestina quasi terebello sunt perforata.... oportet autem intelligas quia passio colica in dolorem arteticum se mutat. *A Constantino Africano.*

Co-

(*a*) Avicennæ lib. 3. fen. 16. tract. 3. sub finem cap. 6.
(*b*) Ibid. cap. 7. ubi de signis colicæ.
(*c*) Constantini Africani Medici Operum pars 2. lib. 9. cap. 29. de colicâ passione.

A Johanne à Gaddesden. Colica, juxtà Johannem à Gaddesden, aliquando terminatur in paralysim, aliquando in arthriticam, aliquando in Epilepsiam (*a*).

A Fernelio. Alii insuper cruciatus, ait Fernelius (*b*), quâdam similitudine & vehementiâ Colici nuncupantur, quibus tamen non in Colo intestino sedes est, sed vel in peritonœo, vel in membranis quæ abdomini ventrisque partibus obtenduntur. Hi sanè gravissimi sunt & admodùm diuturni, ac neque clysteribus, neque Medicamentis, neque fomentis, neque iis remediis quibus qui verè sunt Colici dolores, deliniri solent. Eorum materia aut flatus est tenuis, aut humor acerrimus & æruginosus, membranarum spaciis conclusus, è quibus detrahi vix potest.

Ab Hollerio. Quod autem à Veteribus scriptum est, dicit Hollerius (*c*), Colicum dolorem transire in paralysim, id rarum apud nos, familiare quibusdam populis ut Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum XL. ex assiduo propè dolore colico paralysis nata, dolorem solvit, sed mansit paralysis annis aliquot.

Error Riolani. Hinc spontè patet error Riolani, (*d*) Citesium incusantis, quod ante Milonem Henrici IV. archiatrum, Colicum istum dolorem, Medicis Parisiensibus ignotum esse dixerit. Ex Fernelio atque Hollerio didicerat Citesius, nomine Colici nothi, dolorem istum fuisse designatum qui in paralysim desinit. Morbus hic, uti observat ipse Riolanus, populis Lutetiæ vicinis Melodunensibus

(*a*) Vid. Rosam Anglicam cap. 20. Venet. MDII.
(*b*) Joh. Fernelii Patholog. lib. 6. cap. 10.
(*c*) Jac. Hollerii, De morbis internis lib. 1. cap. 41. in scholiis Hollerii.
(*d*) Vid. Joh. Riolani fil. Animadverſ. in Anatomiam Laurentii, in cap. de intestinis.

bus jamdudùm fuerat endemius, Medicisque notus ante Citesium.

Neque inficias ibit querela Salmasii (*a*), dolore colico Lutetiæ laborantis, ubi Medicorum quorum poposcerat opem, nullus ex symptomatis conjectari, nomenve ipsius morbi dicere potuit, excepto Citesio qui colicam Pictonicam esse pronunciavit, Salmasiumque pristinæ sanitati restituit. Hodie enim, uti tempore Salmasii qui morbum ne nomine quidem cognoscunt procul dubio Medici dantur. *Querela Salmasii.*

Colicus dolor, ait Droëtus, (*b*) hoc anno fuit reverâ epidemius, & exitiosus, omnes enim facti sunt paralytici, vel epileptici, ex his non pauci interierunt, vel in ipsâ accessione, vel paulò post, quemadmodum in ædibus nostri Mecænatis, & in Cœnobio Casæ Dei, observavimus, non potuerunt enim Virgines hujus Cœnobii aliter sibi salutem quærere quàm fugâ & loci mutatione. Ante quindecim annos iste Tyrannus Cives nostros solos opprimebat, præteritâ tamen hyeme, totam hanc viciniam occupavit, ut anno MDLIV. Abbevillæ grassabatur. *A Droëto.*

Anno MDLIX. narrat Forestus, (*c*) Prætor Leydanus dolore colico, & perpetuo cruciatus, vigiliis & nervorum contractione laborabat, nec clysteribus, nec anodynis, nec stupefacientibus levari potuit, cessavit tandem dolor, superstite crurum brachiorumque contractione. *A Foresto.*

Narrat etiam Forestus (*d*) Alcmarianum colico laborantem dolore, licet postea remittente, in pa-

(*a*) De annis climactericis. pag. 731.
(*b*) Vid. loc. cit.
(*c*) Vid. P. Foresti observat. & curat. medicinal. lib. 21. obs. 15.
(*d*) Ibid. lib. 21. obs. 5.

paralyſim manuum incidiſſe, è leviſſimâ cauſâ dolorem recruduiſſe, nec ceſſaſſe paralyſim.

A Platero. Iliacus quoque dolor, ait Platerus, (*a*) potiùs Colicus, quamvis ſic vulgò nominetur, ſævus diùque durans, gravia inferens ſymptomata oritur: quando nimirum, ſicuti longâ obſervatione cognovimus ſigniſque certis deprehenditur, bilis in inteſtinorum ſubſtantiam ſe inferens... illa vellicat, rodit, uritque..... Quod & cauſa eſt, cùm hoc fit, quod hærente illic bile diutiùs, vel continuò de novo affluente, dolores adeò pertinaces, diuturni, & qui licet mitigentur, mox tamen redeant..... A quibus gravibus noxis, cùm Inteſtina quæ nervoſa ſunt nimiùm offenduntur & ſollicitantur, nervoſo genere tunc compatiente, præſertim ſi bilis ſpinæ dorſi illic ubi Inteſtina Meſenterii beneficio adhærent, ad illiûs medullam uſque pertingat, illamque ſimul afficiat.... Convulſiones tandem, & paralyſes fiunt.

A Ballonio. Incredibile dictû dicit Ballonius, (*b*) quantis doloribus venter imus torqueatur injectis clyſteribus non ſolvuntur, medicamentis paulò vehementioribus irritantur. Primus noſtrâ memoriâ Fernelius obſervavit ſæpenumerò cruciatus excitari qui quâdam ſimilitudine, & vehementiâ Colici nuncupantur, quibus tamen, non in Colo inteſtino ſedes eſt, ſed vel in peritonæo, vel in membranis quæ abdominis ventriſque partibus obtenduntur, non clyſteribus, non medicamentis leniuntur.

A Spigelio. Vidi in arte peritiſſimos, dicit Spigelius (*c*), huncce morbum non intellexiſſe; Modò infrà umbili-

(*a*) Vid. Fel. Plateri Praxeos Medicæ Tom. 2. cap. 13.
(*b*) Vid. G. Ballonii Conſiliorum Medicinalium conſil. 5.
(*c*) Vid. Adr. Spigelii, de febre ſemitertianâ lib. 4. cap. 13. & 14.

bilicum, modò supra, vel circùm, vel ad latera, versus Ilia & Lumbos, modò vero per totum ventrem ---- tunc se extendit dolor sæpiùs suprà umbilicum, & circà ventriculum, per transversum, ad instar cinguli, utrumque cingens atque coarctans hypochondrium... Alvus fit dura & clausa, præsentes in Recto fœces, primum plerùmque educit enema, secundum nil præter mucum à tunicâ internâ Recti abrasum. Recidivæ sat certum signum, pondus est sive molestia, quam tamen sine dolore sentiunt ægri, & circà Lumbos, & per transversam regionem Epigastricam, ab assumpto cibo major fit..... Urina fit acris, unde ardor calculum mentiens, quem errorem dolor lumborum, vomitusque confirmant. Præterea sentitur ab ægris amaror oris, sitis, inappetentia, pulsus arteriarum, subsultus interni, tremores, vigiliæ, calor præcordiorum sæpè cum febriculâ continua... quæ si diù nimis duret, ad tabem deducit ægros, quam præcedunt, comitantur, sequuntur Epilepsia, Apoplexia, Convulsio, Paralysis.

Sunt enim, ait Rodericus à Fonseca (*a*), non parùm affines Colicus dolor & Paralysis, quia per transmutationem fit transitus alterius ad alterum, & frequentissimè in Germaniâ ex dolore colico fit paralysis. *A Rod. à Fonsecâ.*

Jacobus Cahagnesius edidit anno MDCXVI. libellum, cui titulus, Brevis facilisque methodus curandarum febrium, cujus calci adjecit peculiare Caput de Colicâ Pictavensi. *A Jac. Cahagnesio.*

Talis Colica, dicit Sennertus (*b*), anno MDCXXI. in- *A Sennerto.*

(*a*) Vid. Roder. à Fonseca Consult. Medic. Tom. 2. consult. 57.

(*b*) Vid. Dan. Sennerti Practicæ lib. 3. part. 2. sect. 2. cap. 2. de colicâ ab humore acri & scorbutico.

ineunte vere, in Silesiâ, in Ducatû Teschinensi grassata est epidemicè. Capitis dolor præibat colicum, hunc subsequuti sunt dolores dorsi, pedum, omniumque ferè exteriorum partium, alvus dura omnibus resistebat catharticis, & si cederet, mox durior fiebat, cum appetitûs prostratione ac vomitû. In arthritidem nonnunquàm, sæpè in paralysim aut epilepsiam abibat. Epileptici ferè omnes moriebantur, emergebant Paralytici.

A Nic. Pisone. Coli dolorem, in resolutionem nervorum transire præsertim in regionibus septentrionalibus observaverat Nicolaus Piso (*a*).

A Car. Pisone. Carolus verò Piso (*b*) Nicolai filius, anno MDXCVI. Cardinalis Lotharingiæ jussû Cœnobium adiit Belliprati, explorandæ Religiosorum valetudinis ergò, ibi nonnullos invenit abdominis cruciatibus vexatos, cum tanto alvi stupore, ut nihil prorsùs emitteret, alios autem istis doloribus jam liberatos inveteratâ paralysi, emortua penè brachia scapulis alligata gerentes, quosdam insuper epilepticis insultibus, lethargo, aliove ineluctabili sopore oppressos. Septennio post, aliud adivit Cœnobium, ubi plures iisdem torquebantur doloribus, nec pauci cessere fatis: dolores cum paralysi commutarunt nonnulli. Hoc autem sæpiùs videtur in Lotharingiâ, & Melunensibus familiaris est hæc mutatio.

A Fr. Citesio. Tandem Pictavensis, Regius dein Medicus, Franciscus Citesius, anno MDCXXXIX. Diatribam (*c*) edidit, de novo & populari, apud Pictones,

(*a*) Vid. Nic. Pisonis, de morbis cognoscendis & curandis lib. 3. cap. 20.

(*b*) Vid. Car. Pisonis observat. & consilior, sect. 4. cap. 2.

(*c*) Hæc diatriba cum opusculis Medicis edita, typis mandata est Parisiis, anno MDCXXXIX.

nes, dolore colico bilioso, ubi de ortû, signis, causis, curâque morbi doctè disseruit, morboque hactenùs notho, nomen quod habet, dedit.

Nec ità diù post Rupellensis Pharmacopœus nomine Beauvallius, è Citesii diatribâ, gallicum confecit libellum, ubi præter idioma mutatum, nil novi reperitur. *A Beauvallio.*

CAPUT V.

Colicus dolor Pictonum post Citesium rarò descriptus.

UNiversum ferè, post Citesium, de isto dolore colico, silentium, mirum videbitur Medicis qui morbi frequentiæ, pertinaciæ, atque sævitiæ gnari, non ignorant quàm sit ipsiûs curatio difficilis. *Post Citesium ferè silent auctores.*

Frustrà enim in nonnullis qui morbum tamen viderunt, aliquid re dignum perquiritur. Testis esto Sydenhamus (*a*).

Ità ut si è Medicorum, post Citesium, turbâ, septem vel octo excipiantur qui de hoc morbo loquuti sunt, tres quatuorve in vivis soli sunt qui de eo expressè verba fecere. Boerhaavius enim oratione, non scriptis de eo disseruit.

Proximus Citesio Riverius, dixit (*b*) quod bilis per vasa intestinorum effusa in eorum tunicâ, iisque imbibita, dolores acerrimos excitat, facitque Colicam Veteribus parùm notam, eò transfertur à cystide felleâ vel mesenterio, in crisi diuturnâ febrium, aut à vehementi iracundiâ, aliâ- *Excepto Riverio.*

(*a*) Vid. Processſ. integr. de colica Pictonum.
(*b*) Vid. Lazari Riverii Praxeos Medicæ, lib. 10. cap. 1.

liâque causâ externâ, quando propter obstructiones ad vias communes effundi non potest, sed motû præpostero ad prædictas abdominis membranas excutitur. Hinc dolor crudelissimus, colicum imitatus, qui tamen neque clysteribus, neque fomentis, neque aliis remediis cedit, ad plures menses perseverans. Contabescit corpus, febris molestat lenta, tandemque remittentibus doloribus, succedit paralysis humore illo per abdominis membranas in spinam dorsi sensim irrepente. Illa paralysis partes superiores magis afficit, crura vero plerùmque dolent, in Cerebrum irrumpens interdùm bilis, convulsiones epilepticas facit.

Wepfero. Narrat Wepferus (*a*) miserum per duodecim annos carceratum colico dolore, brachiorumque paresi laborasse, undè digiti manuum incurvi remanserunt, alvo suppressâ protinùs ventris dolore torquebatur: A paresi, sine magno tamen medicamentorum apparatû sanatus, ferè semper posteà de dolore tensivo præcordiorum, conquestus est. Plures in Cœnobiis vidit hoc morbo afflictos, quorum umbilicus sæpè dorsum versùs trahebatur.

Vidit & plures colicâ biliosâ affectos, paresi tandem laborantes, in Alsatiâ, ad lacum Acronium, in Ducatû Wurtembergico (*b*).

Willisio. Affectioni Colicæ, dicit Willisius, (*c*) crebrò ac graviùs obnoxii, demùm paralytici evadunt. Casus adeò frequens hîc, ut morbi successio, hujus, inter illiûs prognostica habeatur: Nam qui tor-

(*a*) Vid. Joh. Jac. Wepferi histor. apoplect. hist. 13.

(*b*) Vid. in Ephemerid. Nat. cur. ejusdem Joh. Jac. Wepferi obs. 39. ann. 1670. de paresi post colicam ex vino.

(*c*) Vid. Thom. Willis, de animâ brutorum, part. patholog. cap. 9.

tormina in ventre, aut paroxysmos atrociores, per intervalla redeuntes, pati solent, tandem in habitû Corporis, ac membris, dolores vagos, dein stupores, denique nec rarò resolutiones subeunt... Videntur nonnunquàm febres epidemicæ, quarum colicus dolor symptoma fit pathognomicum, postquàm in ventre aliquandiù sæviit, sæpenumerò lumbos, morboque ingravescente, membra ac musculos ferè omnes in toto Corpore lacessit, tandemque nec rarò in paralysim terminatur.

Colicâ quam Pictonicam appellant, laborans æger, incidit in paralysim, artubus marcescentibus, clinicus evasit, in initio, ait Musgravius (*a*), dolores aderant erratici rheumatismum mentientes; Dolor iste vagus tandem in fixum mutatus, tumore rubore articulorum, verè arthriticus evasit, & quod mirum, hâcce depositâ materie, artus per decennium flaccidi, tantùmque non mortui, floridi, omnia vitæ vegetæ indicia dederunt. *Musgravio.*

Narrat etiam Scheuchzerus (*b*) quod in Angelimontano Cœnobio, colica sæviebat spasmodica, morbus admodùm rarus, curatû pertinax, qui totum ferè corripuit monasterium. Dolor erat colicus verus, contumax, Colum, intestina etiam tenuia, occupans, ubi sedatum, facilè recidivans, vomitus erat frequens, prostratus appetitus, obstructa alvus, flatus crebri, ardores præcordiorum, dolores artuum urentes, primò superiorum, inferiorum denique; Paresis brachiorum cum respiratione asthmaticâ, sensûque ponderis pectori incumbentis. *Scheuchzero.*

In

(*a*) Vid. G. Musgrave, de arthritide symptomaticâ cap. 10. hist. 4.

(*b*) Vid. Joh. Jac. Scheuchzeri Itiner. Alpin. it. 1. ann. 1702.

Hoffmanno. In tenuioribus, dicit Hoffmannus (*a*), acutiores sunt quam in crassis intestinis dolores; hinc ad umbilicum pessimi, undè Iliaci ab Hippocrate dicti, nulla de Colicis factâ mentione, nunc Colici dicuntur, qui cum horrore, tremore, frigido sudore, virium prostratione, inquietudine, corporis jactatione, anxietate, singultû, vomitu, alvo constipatâ, tenesmo, urinæ suppressione, spasmo vesicæ, febri, pulsû contracto, spirandi difficultate, quandoque delirio, atque convulsionibus epilepticis, tandem extremorum paralysi, sunt. In hoc dolore colico, ventris arctior fit compressio, ac umbilici introrsùm retractio, alvus est constipatissima, ut neque flatus transmittat, neque clysterem facilè recipiat; Adest simul ingens in lumbis dolor, ipsùmque peritonœum, musculique abdominales violenter contrahuntur.

Fortè & Kæmpfero. Nonne ejusdem indolis Japonum ille Colicus dolor quem describit Kæmpferus (*b*), adeò apud eos familiaris, ut è decem adultis, rarò unus sit qui eo non laboret, nec parcit itinerantibus, si modò Cerevisiam Sakki dictam bibant. Senki vocatur morbus qui intestina lancinando, motus convulsivos excitat. Hujus affectionis genius est, quod abdominis musculos, & membranas vellicet. Creduntque Japones causam hujus morbi, non intrà cavum Intestinorum, sed in ipsâ substantiâ membranosa musculorum abdominis, peritonæi, omenti, mesenterii, intestinorumque latitare.

Linnæo. An illi similis, colicus dolor quem describit Linnæus (*c*) quo sylvatici laborant Lappones, Ullem vel

(*a*) Vid. Frid. Hoffmanni Medic. Ration. systemat. Tom. 4. part. 2. sect. 2. cap. 5.

(*b*) Vid. Eng. Kæmpferi, Amœnit. exotic. fascic. 3. obs. 11.

(*c*) In Flor. Lappon.

vel Holme dicto: Circà regionem umbilici corripiuntur inteſtina diriſſimis ſpaſmis, qui ſe extendunt ad pubem uſque, parturientium multò vehementioribus, ità ut miſer Lappo, vermis ad inſtar, repat par terram.

Neque ſilentio prætereundus eſt colicus morbus Damnonienſis, cujus hiſtoriam dedit Huxhamus (*a*), non novus equidem, uti credere ſinit deſcriptio Huxhami, cùm jam anno MDCCII. mentionem hujus fecerit Muſgravius, viginti & ultrà annis poſteà, apud Damnonios ſæviit, angore ventriculi, ſummo cum dolore ſtipatus in Epigaſtrio; pulſus erat debilis, inæqualis; ſudor frigidiuſculus, lingua obducta; fœtens habitus. Subſecutus eſt vomitus nunc virideſcentis nunc atræ bilis, maximâ acidæ lentæque pituitæ concomitantis copiâ; Poſt diem unam alteramve, adſtricta admodùm fiebat alvus, nec catharticis, nec aliis medicamentis cedens: Vomitû paululùm imminuto, in regione umbilici, lumbis, ſpinâque dorſi, ſæviebat dolor, nephriticum mentiens, cum urinæ ſuppreſſione, imò cum ponderis ſenſû in peritonœo. Urina multùm deponebat, abdomen ſæpiùs durum, quandòque ſpaſmo contractum; Sæpè dolor fixus vehemens, urens, in dextro hypochondrio; in Epigaſtrio magna ſæpè pulſatio; alvinæ fœces duriſſimæ, globoſæ, parvæ; teneſmus verò permoleſtus. Remittentibus iſtis paululum doloribus, novus per totam ſpinam, humeros, inter ſcapulas imprimis ſæviebat, brevique brachia invadens, manuum motum deſtruebat. Femora & crura etiam dolebant; dúmque ab inteſtinis ad artus peteret morbus, febri-

Imprimis verò Huxhamo.

(*a*) Vid. Joh. Huxham, de morbo colico Damnonienſi, ad calcem obſervationum de aëre & morbis epidemicis.

bricula aderat, quandoque cum delirio, & si per totum morbi decursum, urina esset pallida sine sedimento, distentio fiebat nervorum, miserumque solamen doloris; paralysis. Nec semper præibant colici dolores, artuum sæpè præcedebat dolor; tandem accedebat paresis.

De Colicâ Pictonum scriptores. Huxhami opusculum anno MDCCXXXIX. prodiit.

Sexcennio post suum de Colica Pictonum edidit Cl. de Haen (*a*).

Tredecim annis posteà de hoc morbo Tentamen evulgavit Opt. Grashuysius (*b*). Equidem non æquo Marte certaverunt.

CAPUT VI.

Doloris Colici, hodiè Pictonum dicti, descriptio.

Colicæ Pictonum phœnomena. OMnis dolor colicus in epilepsiam vel paralysim desinens, nothus olim dictus, post Citesium, dolor colicus Pictonum vocatus est, nulla habitâ ratione ipsius causæ. Medici dein in arte exercitati, nomen hoc, ante natam paralysim, vel epilepsiam, dederunt etiam colicis doloribus è quibus oriri solent, sive natura superentur, vel arte præcaveantur.

Dolorem ferè semper præit, ad minimum per aliquot horas, sæpissimè per aliquot dies, ponderis sensus atque molestiæ, vel in regione epigastrica, vel in umbilicali, quandoque sed rariùs in hypo-

(*a*) A. De Haen Medici Haga-Batavi Dissertatio de Colicâ Pictonum. Hag. Comit. 1745.

(*b*) De colicâ Pictonum Tentamen, actore J. Grashuys. Amstelod. 1552.

hypogaſtricâ, nec hujus moleſti ponderis ſenſûs immunia ſunt hypochondria, eo imprimis dextrum ſæpiùs afficitur, afficiuntur & lumbi, omniaque viſcera ſolito minùs libera ſentiuntur. Mens futuri mali quaſi præſcia triſtior fit, nec tàm facilis reſpiratio frangitur ſubindè ſuſpiriis. Minùs fulgent oculi, vultus ipſe palleſcit. Leves tunc oriuntur dolores in initio non continui, nec à moleſtiæ ſenſû facilè diſtinguendi. Appetitus fit minor, plerumque major ſitis. Uti poſt nimium paſtum, naſcitur & hîc ſenſus repletionis moleſtæ, ſed quæ non eſt expers doloris. Alvus fit ſenſim durior, urina parcior, faſtidium majus, increſcit nauſea cum doloribus qui mox continui fiunt. Ructibus prægreſſis nauſeæ ſupervenit Vomitus, levans pro momento dolorem, ſed qui mox recrudeſcens; cum pari anxietate crudelior factus, totum exagitat corpus, nec ſomno refici ſinit.

Abdomen tunc, imprimis verò umbilicus, adhærens quaſi vertebris, intrò trahitur. Febricula fit cum pulſû contracto, jactatione corporis, anxietate majori, ſingultû; teneſmo, urinæ ſuppreſſione, ſpaſmo veſicæ & ani, qui intùs etiam ſic retrahitur, ut ne flatus quidem emittat, clyſteremve facile recipiat. Corpus emaciatur, ſenſimque marceſcit. Vox quæ fit debilior, aſpera, rauca, in aphoniam ſæpè perfectam deſinit.

Præter Colicos, artuum urentes fiunt dolores, ſuperiorum prius, inferiorum denique; leniores & tunc, ſenſimque, fiunt ventris dolores. Hoc levamine deceptus æger, futuram quùm ſibi promittit ſalutem, voluntati minùs obſequioſos perſentit artus, qui intrà breve tempus, tandem paralytici fiunt. Nec unicus hîc eſt miſerandi morbi exitus, ſæpiſſimè enim difficiliore factâ reſpira-

ratione, tinnitus aurium, tenebras oculis offundens nubecula, igniculive ante eos volitantes motus epilepticos miseris inopinantibus prænuntiant, omnibus externis, internisque sensibus deletis, totum his convellitur Corpus: Nec tam diù plerùmque durant in morbo Comitiali vero, Convulsivi motus. Hos vidi, dictû mirum, per octodecim horas, post colicos furores, uno tenore durantes in Viro Patritio G. Pisonis pronepote, qui tunc tamen convaluit. Videram & ultrà quadraginta horas continuas, in Consulari Viro qui obiit. Hicce, octiduo, ante obitum, Hydrophobus jacuit.

CAPUT VII.

Colici doloris Pictonum Causa proxima.

Causæ proximæ descriptio. DOcuit observatio medica, colici hujus doloris remotam, posteà examinandam, multiplicem dari causam, atque ut proxima constet, priùs esse notandum, contentas in abdomine partes, atque continentes omnium corporis humani partium, ditissimas nervis, doloris etiam capacissimas esse. Harum nervi ab origine mirè, uti patebit, producti, expansi, divisi, retiformes, coëuntes, iterùm divisi, cum omnibus aliis consentiunt, hinc sympathici fuerunt nominati.

Inter minimum quippè horum ramusculum & omnes, inter omnes, & minimum datur consensus.

Nervi itaquè per omnia sparsi Viscera ubique illa penetrant, nec datur punctum ubi desint, in partibus imprimis quibus inhærent corporis radices.

ces. Indè ſtupendus nervorum apparatus in inteſtinis, atque meſenterio, illorum interiori membranæ villorum, papillarum, ſphincterulorum, infinitum ferè numerum impertiens, huic verò plexus mirabiles, ſenſum, conſenſum, motumque facientes.

Hi nervi in Viſceribus, imprimis verò in Inteſtinis atque Meſenterio, ubiquè præſentes, quas irradiant partes, doloris capaciſſimas efficiunt. Et hîc doloris Colici Pictonum proxima cauſa quærenda eſt. Irritati nempè atque criſpati nervi phyſicam nanciſcuntur diatheſim, quâ ſenſus doloris naſcitur in mente. Si fugax non ſit ipſa diatheſis, ſed diuturnitate ipſiûs cauſæ, ſubſiſtat, in conſenſum trahit nervos irritatis nervis conſentientes, pertinaxque irritatio tandem afficit omnes: Fiunt tunc motus ſpaſmodici, convulſivi, epileptici, paralyſis, coma, lethargus, apoplexia, deſiderandaque mors ærumnarum finis.

Interim actione nervorum activæ partes organicæ, horum diuturno ſpaſmo paſſivæ factæ, omnium ſecretionum atque excretionum organa inania reddunt; Nerveis laqueis conſtricta vaſa nec accipiunt nec emittunt, eademque cauſa quæ exhalationem impedit, inhalationi obſtat. Siccæ ſic partes atque exſuccæ criſpantur, quo foveantur deficit mador, nec datur mucus, quo lubricentur; uti vaſa, hærent glandulæ, nec quem non acceperunt cryptæ, blandum eructant humorem.

Sic Corporis exſiccantur radices, tandemque doloribus fractum, nutriri deſuetum, marceſcit, pellis oſſibus hæret.

CAPUT VIII.

Colici Pictonum Doloris Causæ remotæ.

Causæ remotæ octo. COlici verò Pictonum doloris causa proxima effectus est uniûs pluriumve causarum remotarum, quæ attentâ morbi observatione ad sequentes redigi possunt. Hæc verò sunt.

I. Reliquiæ febrium imperfectâ crisi solutarum, vel non benè curatarum.

II. Venena.

III. Vini, potûsque acido-austeri fermentati, acidorumque immaturorum nimius usus.

IV. Arthritis ac Rheumatismus.

V. Impedita perspiratio.

VI. Scorbutus.

VII. Melancholia.

VIII. Animi pathemata.

CAPUT IX.

Causa remota prima.
Reliquiæ febrium imperfecta crisi solutarum, vel non benè curatarum.

Causa. I. remota optimè nota Fernelio. HÆc causa Fernelio, aliisque, olim optimè nota, hodie frequentissimè occurit. Diuturnis febribus, dicit (*a*), succedunt Colici cruciatus, aliisque biliosis morbis, quorum est difficilis

(*a*) Vid. Fernelii loc. cit.

cilis solutio; Natura quippè crisim, noxiique humoris depulsionem in alvum molita, quum nusquàm vacuandi viam promptam, & expeditam nanciscatur, illum è venis & visceribus, in membranas sæpè avertit, ubi dolores exsurgunt morbo ipso graviores. Observavit & continuas & tertianas, sæpiùs verò quartanas febres hisce doloribus terminari, qui diù circuitû certo exacuebantur, paremque accessionum ordinem retinebant.

Nec fuit ignota Ballonio (*a*) qui hanc post diuturnas febres sæpiùs vidit, ubi nimirùm humor acer atque æruginosus, diù in visceribus hærens, inusitatam tandem viam in abdominis spatium aut in peritonæum sibi patefacit. Hoc imprimis observavit in illis, qui febris diuturnitate pertæsi, hancve natam illicò rescindere conati, inito cum mulierculis, præstigiatoribus, circulatoribusve consilio, motum impetumque materiæ impediebant; resumptis post fallaces inducias viribus, furibunda iterùm se quaquaversùm insinuat, facitque dolores priore morbo deteriores. *Nec ignota Ballonio.*

Hanc verò Spigelius (*b*), post febres imprimis Hemitritæas, optimus omnium notavit, quum natura biliosam ad Intestina deponens materiem, tentat crisim verèque criticos, sub fine febrium, facit dolores; sed crisim absolvere impar, noxios equidem movet, nec expellit humores, non modò quia eos digerere nequit, verùm etiam propter constrictas partes atque obstructas, bili putridæ exitum negantes. Superveniens ideò alvi fluxus solvit, intempestivè cohibitus, facit dolorem. *Uti & Spigelio.*

Il-

(*a*) Vid. Ballonii loc. cit.
(*b*) Vid. loc. cit.

Nec non Car. Pisoni. Illam post tertianas febres observavit Car. Piso (*a*), vidit & supervenientem continuis. Tertianâ laborabat juvenis, incidit in continuam, supervenerunt ventris dolores, quadraginta diebus durantes, brachiorum prædixit paralysim, octiduò antequam accederet.

Plures etiam quartanarios iisdem doloribus affectos anno MDCXVII. vidit (*b*).

Citesio. Sub finem æstatis, dicit Citesius (*c*), febres biliosæ intermittentes, vel non curatæ, vel nullâ excretione judicatæ, in dolores istos degenerant.

Riverio. Observat idem Riverius (*d*) dicens bilim per vasa intestinorum, in eorum tunicis, effusam, iisque imbibitam dolores accerrimos excitare, eò, in crisi diuturnâ febrium, à cystide felleâ vel mesenterio, translatam.

Willisio. Nec dubitat Willisius (*e*) colicam diathesim febribus intermittentibus diuturnis & continuis, malè judicatis frequenter succedere, porrò nonnunquàm febres epidemicas increbescere, quibus colicus dolor symptoma quasi pathognomicum adhæret.

Post annum 1727. frequens Amstelodami. Anno MDCCXXVII. Amstelodami sævüt biliosa febris adeò lethalis, ut pestis modò non æmulam, pestem dixerint exteri; Cortice Peruviano sopita, turgente putridâ bile, mesenterium membranasque intestinorum adeò infecit, ut Colicus Pictonum dolor prægressæ febris symptoma pathognomicum fuerit. Hujus reliquiæ per annos adhucdùm sævientes Medicis familiarem fecere mor-

(*a*) Vid. lib. cit. obs. 4.
(*b*) Vid. ubi suprà.
(*c*) Vid. libr. cit. cap. 5.
(*d*) Vid. loc. cit.
(*e*) Vid. lib. cit. cap. 15.

morbum, utinàm & ſanationem! Miſeri tunc ſæpiùs viſi ſunt ſuperſtites per vicos veluti larvæ, arte quaſi progredientes, exſangues, pallidi, manibus incurvis, pendulis, cum voce clangoſâ, debili; nec deerant aphoni.

Sequentibus annis, novæ febres imprimis autumnales, mitiùs licet epidemicæ, iiſdem doloribus ſtipatæ, frequentem vixque interruptam obſervandi occaſionem dedere, crudeliſque morbus, multis iniquus, nec generi, nec facundiæ, nec pietati pepercit.

Vidi Conſularem Virum, hodiè ut olim bonis omnibus carum, nullique ſecundum, faſcibus, quamvis neceſſitate temporum depoſitis, virtute ſuâ involutum, poſt tertianam, vermis ad inſtar, humi repentem. *Obſerv.* 1.

Senatorem vidi Prætoris fungentem munere, tertianâ etiam prægreſſâ, ſimilibus vexatum doloribus, manibus pedibuſque reſolutum; Cujus Pater, Senatorii etiam ordinis, antè XXV. annos, poſt bilioſam febrim continuam iiſdem doloribus fractus, uti filius, fuit reſolutus. Poſt hemitritæam, crudeles iſtos vidi dolores pertinaciſſimos, in Nobili viro Præpotentium Fœderatæ Belgiæ ordinum, ad Regem Chriſtianiſſimum delegato. *Obſerv.* 2.

Eoſdem vidi in Senatore Amſtelodamenſi ad Collegium Archithalaſſicum legato, peſſimâ bilioſâ hemitritæâ prægreſſâ. *Obſerv.* 3.

Vidi & poſt quartanam Cortice Peruviano ſuppreſſam in optimo Mercatore, qui ventris priùs, mox artuum doloribus ferè enectus, tandem paralyticus evaſit, at notatû dignum, cineri doloſo ſuppoſitus ignis, poſt tres quatuorve Menſes iterùm erumpens febris, primam ſanationis ſpem dedit. Poſt ſimilem febrim à ſimili cauſâ atro- *Obſerv.* 4.

cissimos Colicos dolores convulsivos vidit Bauerus (*a*).

Observ. 5. His omnibus nunc vegetis, nil nisi memoria miseriarum superest. Utinam & Nobili juvenum pari superesset, quorum immaturam mortem deflent adhucdùm Amplissimi Parentes, Patriæ Patres. Utriusque biliosa febris tertiana priùs, mox hemitritæa, Medicorum sapientiam illudens, in colicos desiit dolores verè crudeles, quos, in consilium tandem accitus, in utroque vidi, momento ferè temporis, è Mesenterio ad os sacrum petentes, horrendos post Epilepticos motus, in lethalem lethargum desinere.

CAPUT X.

Causa remota secunda. Venena.

Causa 2. remota optimè nota Fernelio. ARthritico, narrat Fernelius (*b*), plumbi pulveris sesquilibram, loco sacchari, in jusculis exhibuerat Empiricus, intrà quindecim dierum spatium duodecimo die incepit dysenteria crudelis, febre stipata, cùm gravissimis non modò ventriculi, sed & abdominis torminibus; Illiûs tanta fuit dissolutio, nec non oris læsio, ut blandissimum equidem contactum haud ferre valeret, tantaque erat ructuum copia, ut in flatus mutari omnia viderentur: Dysenteriâ sanatâ graves ventriculi, ventris, lumborumque cruciatus, viginti dies perseverarunt, cum molestissimo inter-

(*a*) Vid. Act. Phys. Med. Germanorum, Vol. 3. obs. 70. pag. 218.
(*b*) Vid. Joh. Fernelii, de Lue Venereâ, cap. 7.

terni caloris ſenſû, totidemque noctes egit inſomnes, nec reſpondebat alvus, niſi cathartico ſollicitata aut clyſtere, ſursùm deorsùmve evacuatæ fæces, plumbeo erant omnes infectæ colore. Totum interim Ictero fœdatum fuit corpus, & hæc omnia mala pondere minùsquàm occultâ plumbi malignitate facta ſunt.

Cortici Peruviano reſiſtebat Quartana, Saccharum Saturni per aliquot dies exhibitum fuit, concentrato, ut ipſe fatetur Ettmullerus (*a*) fugatoque fermento febrili, Colica facta eſt Convulſiva. *Ettmullero.*

Angelimontani Cœnobii (*b*) Religioſos propè omnes ſpaſmodica Colica corripuit, furentes artuum dolores pareſi ceſſere, tanti mali cauſa quæſita eſt, purum erat vinum, puriſſima aqua. Sed culinæ vaſa, ſive ad ſervandos ſive ad parandos cibos, cuprea erant, nullo obducta ſtanno. Quàm nocivæ ſint partes vitriolicæ Cupri, cum cibis perpetim ingeſtæ, quis non novit? *Scheuchzero.*

Immanes colicos dolores à fumis Saturninis ore hauſtis, atque cum ſalivâ deglutitis, benè peſcripſit Hoffmannus (*c*), in illis imprimis qui dlumbi mineras tractant, ac calcinant, plumbumve ab argento in docimaſticis furnis ſeparant, ut in Herciniâ fit ubi morbus iſte familiaris eſt. Dolor eſt intolerabilis, alvus conſtipatiſſima, umbilicus introtractus, inquietudo ſumma, artuum tractio, nauſea ac vomitus; in pareſim, paralyſim veram, vel aſthma ſpaſmodicum abit dolor, diùque miſeros torquet ægros. *Hofmanno.*

Ejuſdem generis dolori, Figuli qui vaſa figulina

(*a*) Vid. Mich Ettmulleri Colleg. Conſult. caſ. 26.
(*b*) Vid. Joh. Jac. Scheuchzeri loc. cit.
(*c*) Vid. Frid. Hoffmanni loc. cit.

na vitro ex plumbo obducunt, obnoxii ſunt. Teſtantur quoque obſervationes practicæ, quod Medicamenta Saturnina, quibus Agyrtæ in Gonorrhœâ ſanandâ utuntur, invincibilem alvi ſtricturam, cum immanibus torminibus relinquunt.

Obſerv. 1. Vir triginta annorum, in minerarum plumbi calcinatione Saturninos vapores, ſapore dulces, inſpiravit; poſtridiè intolerabilis circà umbilicum factus eſt dolor, cum pertinaciſſimâ alvi adſtrictione. Supervenerunt nauſeæ, vomitus, cardialgicæ anxietates, gelidusque ſudor: Non ità diù poſt ſiniſtram manum, cum motûs impotentiâ, affecit dolor.

Obſerv. 2. Juvenis Gonorrhœâ laborans, ab improvido tincturæ antiphtiſicæ, pro baſi Saccharum Saturni recipientis, uſû, in contumaciſſimam adſtrictionem alvi, cum utriûſque manûs paralyſi, incidit.

Obſerv. 3. Juvenem vidi Gonorrhœâ etiam laborantem, qui præ pudore adierat Agyrtam, ac per XXI. dies, duos quotidie è Saccharo Saturni ſumpſerat pulviſculos, poſt adſtrictam alvum, in colicos dolores incidit tàm atroces, ut convulſus ſæpiùs, tandem omnibus membris fuerit reſolutus. Utrumque habui confitentem reum.

Obſerv. 4. Vidi & Matronam ante duodecim annos, quæ hæmoptoe levi laborans Saccharo Saturni per longum tempus, parvâ licet doſi, ſed ſæpè repetitâ, internè fuerat uſa, pallidam, tumidam, debilem, tremulam, manibus tandem reſolutam.

Peſſima in fodinis. Quales verò ac quàm peſtiferæ intra Venas metallicas recondantur noxæ, quotidiè experiuntur minerarum foſſores, qui dyſpnoeæ, phtyſi, cachexiæ, artuum tremoribus, colicis doloribus, paralyſi obnoxii ſunt, & licet horum pulmones maximè afficiantur, minerarum effluviis intrà vitæ

tæ hoſpitia admiſſis, cerebrum ac nervi adeò læduntur, ut tremores, ſtupores ac paralyſes peſſimi oriantur. Nec mirum quod ad mineras damnentur rei. Peſſimæ autem, ſi ſiccæ, ſiquidem agitatus pulvis foſſionibus, aſperamque penetrans arteriam, parit in pulmonibus vitium quod Aſthma vocatur, cum ſalivâ deglutitus colicos dolores, atque paralyſim ſæpè lethalem. Nec mirum quod in mineris dentur mulieres quæ ſeptem nupſerint viris, quos omnes venenati halitus immaturâ morte afficiunt. Tales in Fodinis Carpati Montis, viduas vidit Agricola (*a*). Imò animalia iſto veneno infecta, plerùmque turgeſcunt, mox motum amittunt, tandemque ſine ſenſû pereunt. Miſeri in mineris foſſores quotidiè videntur è puteis, ſcalarum gradibus aſcendentes, ubi virus ſumpſit incrementum, in puteos rurſùs decidentes, præ manuum inertiâ, ac reſolutione pedum.

Ac in plumbi officinis. Sìc Figuli plumbo uſto ac calcinato utentes ad vitreanda vaſa, dùm plumbum terunt, liquatove plumbo vaſa, antequàm fornacem indantur, obliniunt, quod virulenti ineſt aquâ liquatum, aut ſolutum, naribus, ore, totoque inhalant corpore, in manuum tremores incidunt, moxque paralytici fiunt.

Mira obſervatio Boylei. Nec mirum quod adeò funeſtum Corpori ſit plumbum licet non deglutitum, quum obſervaverit Boyleus (*b*) argentum ipſum vivum, temporis ferè momento, plumbi fuſi vapore figi, ac ſolideſcere. Quid non efficiet, ſi lapideâ contritum molâ inhaletur; ſanguinem tunc & ſpiritus figit. Nec

(*a*) Vid. G. Agricolam de Re metallicâ lib. 6. pag. m. 172.
(*b*) Vid. the philoſophical Works of Rob. Boyle vol. 1. pag. 89.

Sors misera Pictorum. Nec fortunata magis Pictorum sors, qui plerùmque valetudinarii, raró diù vivunt. Internis externisque orbatus ferè sensibus, tantùm non mortuus vixit Correchius. In flore juventæ è vivis divinus ereptus fuit Raphael. Horum miserias efficit quam tractant Colorum materia, Minium, Cinnabarum, Cerussa, Vernix, multaque ex variis fossilibus pigmenta: Ex Mercurio fit Cinnabarum; Cerussa ex Plumbo; Viride Æris è Cupro; Argenti Soboles est Ultramarinum, sicque omnis ferè colorum materia, ex Mineralium classe desumitur, cùm metallici colores sint vegetabilibus longè præstantiores. Haud igitur mirum, si Pictores iisdem ac Metallurgi, morbis laborent. Omnes pari ratione decolorati, pallidi, exsangues, iisdem doloribus, miseriisque obnoxii, iisdem afficiuntur motibus convulsivis, tandem & paralysi.

Pictor Andegavensis XXX. annos natus, firma corporis constitutione, manuum digitos solitò graviores, torpidiores, ægriùsque mobiles primò percipiens, hos contrahi convellique sensit, donec incurvi, penitùs sine motû manerent; Carpum atque brachia pervasit affectio, sublatâque incedendi potentiâ, pedes idem vitium sensere, tamen sine magno dolore, qui in ventriculo atque hypochondriis, nullo auscultans medicamini, diu noctuque sæviit, compressione solâ mitior erat. Ad Cinnabarum quo utuntur Pictores, morbum referebant Medici, sicque per tres annos excarnificatus, exsanguis, tabidus obiit miser. In aperto cadavere tantorum malorum causa frustrà quærebatur, cum enim penicillum non digitis modò, sed incautus ore quoque detergeret; inexplicabili vitio, atque malignâ oculos fugiente qualitate, acceptum Venenum Membranas intùs in-

infecit, crudeliumque dolorum causa occulta fuit (*a*).

Quamplurimos tales vidi miseros, verùm observavi omnium miserrimos esse qui pigmenta ipsi præparant, in subtilissimum enim atque impalpabilem pulverem contrita pigmentorum materies, fertur in aera, inspirata pulmones, deglutita ventriculum vi venenatâ afficit. *Miserrimi qui pigmenta præparant.*

Nunquàm excidet memoriâ tristis quem, inter plures, jam antè sex annos, vidi, casus. Vir sanissimus, juvenis, corpore gaudens Athletico, licet periculi non ignarus, intrat incautus Moletrinam, ubi cerussa conterebatur, vix horulam constitit, calidus erat aër & siccus; domi redux, primâ die, de levi anxietate pectoris conquestus, sequenti die nauseosus, præcordiorum anxietatem persentit, alvus priùs dura, cum doloribus sensim increscentibus, clausa mox evasit. Vomitus ferè perpetui subsecuti, intrà paucos dies, unà cum doloribus colicis in paresim desierunt. *Inspiratæ Cerussæ triste exemplum.*

Virum Nobilem vidit Mercurialis (*b*) utriûsque manûs ac brachiorum insigni imbecillitate vexatum, ab assumpto ante sex annos Antimonio. *Idem effectus ab Antimonio.*

Ab eâdem causâ, anno MDCCXXXIX. Manuum crurumque vidi paresim, in Germano Chirurgo, qui navigans, consilio socii Societatis Indiæ Orientalis Chirurgi, per plures septimanas, aliquot grana Antimonii crudi quotidie sumpserat, haud sine suspicione veneficii. Paresim præcesserant Colici dolores, qui leves, post sanationem, per breve tempus redierunt. *Repetita observatio.*

Nec minùs infælices qui aquam plumbo divi- *Tristis effectus*

tem

(*a*) Vid. Joh. Fernelii De lue Venereâ cap. 7.

(*b*) Vid. H. Mercurialis Consult. Medic. Tom. 3. consult. 136.

aquæ ceruſſâ impræg-natæ. tem bibunt. Plumbeis ædes tectæ laminis, ubi pluvialis ſola bibitur, in ciſternis collecta, vel in plumbeis ſervata vaſis, quod peſſimum, frequentiorem multò faciunt morbum: & hæc eſt ratio quâre inſolitus olim colicus dolor, graſſetur nunc Amſtelodami. Tegulis anteà tectæ, hodie plumbo teguntur ædes, ſupernè olim declives, nunc planæ. Volitantia ſub finem Autumni folia decidua, viridarium enim crederetis urbem, ventis in tecta feruntur, macerata ibi aquâ ſtagnante, hanc inficiunt acore, quo ſolutum plumbum in Ceruſſam abit, ad ciſternam dein rapitur imbre, ſic ſenſim inficitur aqua. Nec mirum ſi in aliis locis ubi deficit plumbum, arboreſque deſunt, minùs frequentes ſint colici dolores. Hînc intelligitur quâre ſi cadentibus foliis tenues nullæve ſint auræ, ſi cautè ligno tegatur plumbum, ſalubrior aqua ſit.

Fidem obſervata merentur; vidi malum in integras ſæviiſſe familias. Undecim in unâ domo uno tempore decumbentes, horrendis cruciatibus convulſi, membris ſoluti, mutato tecto, renovatâ aquâ, convaluere.

Vini ceruſſâ aut lithargyrio adulterati. Idem pariunt effectum vina ſaccharo Saturni vel lithargyrio adulterata, Rhenana imprimis ac Moſellana, hocce artificio fulgentiora colore, leniora ſapore, tantò certiùs nocent, quò tectiùs gratiùſque adulterantur.

In Ducatû imprimis Wurtembergico. Jam ab anno MCCCCXXXVII. ubi Rhenanæ ad maturitatem non pervenerant uvæ, vinaque acida auſtera dabantur, lucri cupidus œnopola hâc arte doloſâ illa gratiora guſtû, ſanitati verùm inimiciſſima fecit. Subſequentibus annis fraus eadem hînc indè viguit. Triſtes tandem ejus effectus in Ducatu Wurtembergico, Ulmæ, aliiſque juxtà Danubium locis, anno MDCXCVI. obſer-

obſervaverunt Brunnerus, Gockelius (*a*), atque Camerarius (*b*), imò à Sereniſſimo Duce, decimo Aprilis ejuſdem anni, ſancita fuit lex, fraude lethiferâ reos morte plectens. Integra Religioſis ferè orbata monaſteria erant, ſuperſtites hominum umbræ, non homines, decolores, pallidi, elumbes, pendulis artubus reſoluti, tantùm non mortui ſpirabant.

In Sueviâ. Nec Sueviæ peperciſſe nocivam artem anno hujus ſeculi ſeptimo dilucidè docuit Zellerus (*c*), maledicto, inquit, artificio, Lythargyrio, vel Saturni Saccharo, immatura-acido, auſtera vina, grata, atque dulcia reddunt, iſtâque dulcedine fictâ generoſiora reddunt. Frequentiſſima ab iſto vino nata Symptomata fuere, colica convulſiva, tuſſis, aſthma, halitus ſtercoraceus, alvi conſtipatio, pareſis, arthritis, convulſiones tandem quas mors excepit.

In pluribus aliis locis. In Germaniâ natam, transmiſſam in Belgiis, ubique dein diſſeminatam, nimis hodie notam, fatalem vidimus artem. Ad fores ipſas aulæ Chriſtianiſſimi Regis, anno hujus ſeculi quadrageſimo nono, triſtiſſimè ſæviit. Plures tunc Prætoriani milites, colicis doloribus convulſivis enecti occubuere.

In Coloniâ Surinamenſi. Nùm ab eâdem cauſâ endemia nunc in Coloniâ Surinamenſi Colica Pictonum, Africanis parcens, Europæos torquens? ſuſpicionem veroſimilem facit, à quadraginta retrò annis immoderatus vini Gallici uſus, hoc ſoli madent Europæi. Sub

(*a*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Dec. 3. ann. 4. 5. & 6. ibi Brunneri ac Gockelii obſervata reperiuntur.

(*b*) Vid. diſſert. paretico-epilepticam.

(*c*) Joh. Zeller & Imm. Weiſmann. Docimaſia, ſigna, cauſæ & noxa vini Lithargyrio mangoniſati, Tubing. 1707.

Sub circulo æquinoxiali facillimè acescens Burdigallense vinum, quod bibunt Coloni, iniqua conservatur arte. Hoc utique verum, ubi Maderense bibitur, endemius non fit colicus dolor, nec membra solvuntur. Simile quid olim in Helvetia observaverat Wepferus (*a*), plures in aliquot Monasteriis vidit colicis doloribus discruciatos qui propinato vino salubriore, nullisque inquinamentis propemodum venenatis adulterato, saniores vivebant, rariùsque cruciatus istos perpetiebantur.

CAPUT XI.

Causa remota tertia.
Vini potûsque acido-austeri, fermentati, acidorumque immaturorum nimius usus.

Causa 3a. remota cognita Spigelio.

HÆmitritæam in colicum dolorem transmutatam ad XXIV. annos protractam vidit Spigelius (*b*), singulis ferè mensibus recrudescentem, austeri vini sobolem.

Car. Pisoni.

Anno MDXCVI. jussû Cardinalis Lotharingiæ Cœnobium Belliprati adivit Car. Piso (*c*), explorandæ Religiosorum valetudinis ergò, plures gravissimis colicis doloribus vexatos invenit, tanto cùm alvi stupore, ut nihil prorsùs emitterent, crebri erant vomitus, creberrimi ructus, febricula erat pertinax, doloribus liberati emortua penè brachia homoplatis alligata gerebant, alii epi-

(*a*) Vid. Joh. Jac. Wepferi histor. apoplect. hist. 13.
(*b*) Vid loc. cit.
(*c*) Vid. loc. cit.

epileptici erant, nonnulli lethargo, ſoporeve ineluctabili opprimebantur, mero plus ſatis dediti ac otioſi.

Septennio poſt aliud adivit Cœnobium opulentiſſimum; plures ibi erant Religioſi, rationis victus non diſſimiles, vanum veneficium, non victum accuſantes, qua in re dein ſententiam mutarunt qui ſobrii poſteà evaſerunt, quum multi antè fatis ceſſiſſent. Soli Presbyteri qui lautè vivebant affecti ſunt, adoleſcentes abſtemii benè valebant.

Obſervaverat Sennertus (*a*) in Moravia, Auſtria, Franconia, aliiſque nonnullis locis, ubi vina fortia, ac tartarea in uſû ſunt, familiares eſſe colicos dolores in paralyſim, arthritidem, epilepſiam, tranſeuntes. *Sennerto.*

Vina enim, inquit, Colicæ etiàm cauſæ ſunt, non modò quatenùs fœces alvinas retinent, ſed potiùs inteſtina contrahendo, undè fit motus inverſus quo omnia evomuntur. An hîc agunt adſtringendo & mordicando uti vitriolum & alumen. Tunc fortè humores, qui exhalari deberent, retenti ad venas regurgitant, vel ad caput ruunt, & convulſiones excitant, vel ad extrema Corporis & paralyſim procreant. Talis colica anno MDCXXI. ineunte vere in Sileſiâ, in Ducatû Teſchinenſi epidemicè graſſata eſt: epileptici ferè omnes erant, emergebant paralytici.

Colicis doloribus imprimis obnoxios mendicantes Fratres credidit Citeſius (*b*), utpotè vina acida auſtera hinc indè conquiſita bibere coactos. Anno MDCXIV. in Novallio Cœnobio Pictonico, tredecim Patres, erant verò tantùm tredecim *Citeſio.*

(*a*) Vid. loc. cit.
(*b*) Vid. loc. cit.

cim numero, intrà menſem gemebundi, dolentes, in ventrem proni, ſuas dolebant vices, Pictonicum accuſantes Cœlum generoſis aſſueti vinis acerbiſſimum biberant album. Cœlo potuque mutatis, ſanati ſunt.

Cratoni. Ejuſdem frequentis in Moraviâ morbi eandem cauſam incuſat Crato (*a*) anno MDLXXXII.

Cardano. Meminitque Cardanus (*b*) colici doloris non ventrem ſolùm, ſed pectus etiam, dorſum & cervicem, cum ingenti cordis palpitatione, afficientis, acerbi auſterique vini ſobolis.

Wepfero. Similem effectum acerbi auſterique vini in Monaſteriis obſervavit Wepferus (*c*). Noſtrates, inquit, multò ſaniores rubrum benè maturum plerumquè bibunt. Rari etiam apud Scaphuſanos convulſivi motus, ubi è contrà bibitur album vix fermentatum, frequentes dantur.

Monaſterium erat in viciniis, ubi Patres album bibebant auſterum, horum nemo ferè malum effugit.

Muſgravio. Colicæ Damnonienſis, nuper ab Huxhamo tàm pulchrè deſcriptæ, verba brevia facit Muſgravius (*d*), hanc acre facit pomaceum, ſi quidem eos huic aſſuetos ſolùm afficit, annis hoc potû divitibus graſſatur, Pomonâ negante vix datur.

Kæmpfero. Adeò immitem Japonibus colicam quam Senki appellant, ut illam è decem adultis vix unus effugiat, cereviſia facit Sakki dicta, ſimul ac hanc bibunt, teſte Kæmpfero, iiſdem doloribus torquentur advenæ. Ex orizâ cocta ad vini generoſita-

(*a*) Vid. Cratonis epiſtol. Medicin. Conſil. 10. & 11. epiſt. 3. & 4.

(*b*) Vid. Cardani Conſil. pro dolore vago.

(*c*) Vid. loc. cit.

(*d*) Vid. loc. cit.

ſitatem haud frigidè bibitur, at modicè calefacta ſorbillatur.

Muſgravii Damnonienſem colicam graphicè depinxit Huxhamus (*a*). Apud Damnonios ſæviit anno MDCCXXIV. angore ventriculi ſummo cum dolore in Epigaſtrio ſtipatus, pulſus erat debilis, inæqualis, ſudor frigidiuſculus, lingua obducta, halitus fœtens, ſubſecutus eſt vomitus nunc videſcens, nunc ater, acidâ lentâque comitante pituitâ. Poſt unam alteramve diem, adſtricta fiebat alvus, nec catharſi nec emetico fortiori cedens. Vomitû paululùm imminuto in regione umbilici, lumborum, atque ſpinæ dorſi ſæviebat dolor mentiens nephriticum, cum ſenſû ponderis in perinæo hærebat urina, ſi flueret craſſa. Abdomen erat ſæpiùs durum, tenſum, quandoque ſpaſmodicè contractum. Dolor in hypochondrio dextro, tumido, duro, fixus ac urens. Pulſabat ſæpè Epigaſtrium. Fœces alvinæ duriſſimæ, globoſæ, parvæ, quandoque tandem ſanguine tinctæ, teneſmum excitabant. Remittentibus paululùm iſtis doloribus, novi per totam ſpinam inter ſcapulas ſæviebant, nec immunes erant humeri, brachia mox manuſque motû carebant. Femora ac crura dolebant, artuum vix aderat rubor tumorve. Dùm ab inteſtinis ad artus reperet morbus aderat febricula, quandoque cum delirio. Si ſine ſedimento per morbi decurſum pallida eſſet urina, nervorum diſtentio, delirium, manuumve paralyſis erat. In hocce ſtadio, ſudor multus, fœtidus, acidum ſpirans, leniebat dolores. Nonnulli ſudore longo, remanente tactû, manuum uſum penitùs amiſere. Miſerorum ſolamen erat paralyſis, pedum motû ſuperſtite. Ubi

Huxhamo, qui Colicam Damnonienſem graphicè depinxit.

(*a*) Vid. loc. cit.

Ubi cum ſudore erumpebant puſtulæ, rubræ, prurientes, urentes, evaneſcebat dolor, optimuſque erat morbi exitus At plerùmque colicum dolorem Rheumatiſmus, Rheumatiſmum excipiebat colicus dolor, morbo nunc ad artus, nunc ad inteſtina tranſlato. Recrudeſcebat imprimis, leviſſimo frigore, Cereviſiâ, vel pomaceo. Icterus nonnunquam ſolvebat morbum. Nec ſemper præibant colici dolores, artuum ſæpè primi erant dolores, vomitus dein, ventriſque cruciatus, tandem accedebat pareſis. Nonnulli epileptici facti occubuere, plures tamen emerſere. Cauſa morbi fuit, maxima hoc anno pomorum copia, tanta ut pomis veſcerentur porci, qui contabuere. Ad pomaceum ſervandum deficiebant vaſa. Pomis pro victû, pomaceo pro potû, non multùm cariore aquâ, neſcia periculi affatim uſa eſt plebecula. Qui iſtis abſtinuerat nemo morbo fuit correptus, parcè viventes non attigit.

Annis MDCCXXII. ac XXX. etiàm pomiferis, dolores iidem ſæviere, hos fœlix ſuperveniens diarrhœa, cauſam per alvum protinùs ejiciens, levavit.

Pomorum ſuccus recens expreſſus eſſentiali ſale gaudet acido, tartaro dicto, quantò acerbior fructus, tantò craſſiorem ac copioſiorem ſalem habet, uti in vinis Rhenanis atque Moſellanis videre eſt, tartarum uti pomacea magna copiâ deponentibus. Utriuſque muſta rheumaticis, arthriticiſque nocent, nec impunè bibuntur. In dies creſcit malum, ubi acidulorum potuum vinorumque creſcit uſus.

Succi pomorum crudi malè fermentati vel defœcati, in primis iterùm fermentant viis, aëre ditiſſimi illas diſtendunt, nec illo aëre elaſtico ſolùm

lium nocent, vi insuper stimulante ac abstergente summâ gaudent, musto abluti, uti sapone, denudantur ferè digiti. Blandus, quo internæ defenduntur membranæ, saponaceis istis succis abstergitur mucus, hinc diarrhœa, cholera, vomitus, dysenteria, post horum nimium usum adeò frequens.

Deterso muco tunicam obliniente villosam, nudi irritantur nervi furente peristaltico motû, foràs ejicitur hostis, vomitus fit, alvusque fluit, fausto plerùmque omine: si verò hæreat utrimque, crispato nimiùm intestinali tubo, dolor fit atrox, tantaque vis Tartari immiscetur sanguini ut acore redundet, nullibi blandus generatur mucus, acri humore vellicantur nervi, omnia rigescunt, mobilitas perit, convelluntur nervi, motus oriuntur epileptici, totum concutitur corpus. Ipsa tunc corrumpitur bilis, quæ acida domare deberet domatur ab acidis, atque in coagulum abit, in jecore stagnans omnia pessundat, novaque fit irritans causa. Multùm interim patiuntur Epigastrii atque Mesenterii arteriosa vasa nervorumque ibi hærentes plexus. Stagnans acerrima bilis omnia rodit, uti mammam stagnans blandus depascitur humor, rejecta, instar spiritus vitrioli, ipsa metalla rodit.

Vidit Huxhamus (*a*) cochleare argenteum inditum ore, atro infectum colore, juvenis erat succo limonum saturati, colicis indè ac rheumaticis doloribus cruciati. Bilis igitur acerrima, fota calore, tandem liquescens in sanguinem rapta, vel in intestina effusa, nervos irritando, ipsa cerebri vascula rodit, dolores immanes, spasmos pertinaces, horrendasque facit convulsiones. *Observ. 1.*

An-

(*a*) Vid. ubi suprà.

Observ. 2. Anno hujus seculi quinquagesimo Senatorem vidi hodie incolumem, bilim, nescio cur, vincere cupidum, succo nimio citri ferè enectum, languit diù, exsanguis, pallidus, cacheticus, colicique sensim oborti dolores, summas post anxietates, in paresim desiere.

Observ. 3. Succus ille spiritui vini, oryzæ, vel Sacchari, nuptus, Saccharo licet edulcatus, ac aquâ dilutus, liquorem præbet gratissimum, nervis tamen inimicum, expertis credite Colonis Britannis atque Batavis huic in Americâ indulgentibus. Vidimus & ipsi ante aliquot annos, Hagæ Comitum imprimis, ac Amstelodami, à nimio tunc in usû hocce potû, sævientes colicos dolores in paresim ipsam desinere.

Nec his immunes sunt teneræ Virgines acida appetentes: plures vidi cruciatibus diris enectas ferè, ac horrendè convulsas. Nunquàm excidet memoriâ fatalis casus puellæ quæ errore pharmacopolæ drachmam spiritus vitrioli loco spiritus citri in medicato potu infælix biberat, nil tam dirum fuit, quod non perpessa sit.

CAPUT XII.

Causa remota quarta.
Arthritis ac Rheumatismus.

Causa. 4. remota non ignota Constant. JAm olim dixerat Constantinus Africanus (*a*) passionem colicam in dolorem arteticum mutari.

An-

(*a*) Vid. loc. cit.

Annoque MCCCXX. Anglicam qui Rosam scripsit, Joh. à Gaddesden (*a*), colicam in arthritidem quandoque terminari observavit. *Afric. Job. à Gaddesden.*

Hoc idem vidit Duretus (*b*), qui illam arthritidis aliquando prænunciam dixit. *Dureto.*

Vidit etiam And Laurentius (*c*) colici in arthriticum, arthritici in colicum dolorem, transmutationem fieri. *Laurentio.*

Dixerat autem Hippocrates (*d*), qui articulari morbo detentus, intestini dolore vexabatur leviùs habebat, ubi verò hic morbus fuit curatus, magis dolebat; quod etiàm repetit in libro de Humoribus, Humoribus ad intestina depositis mirum non est articulorum dolores levari, ut & iis curatis iterùm articulorum dolores ingravescere.

Idem adnotavit Rod. à Fonseca; (*e*) Degenerat, inquit, aliquando arthritis in colicam passionem, & tunc dolor arthriticus sedatur, contrà sedato colico affectû, urget arthritis. *Rod. à Fonseca.*

Dixitque Mercurialis (*f*), à doloribus colicis in articulares transitum fieri, dùm humor ab intestinis ad articulos fertur. *Mercuriali.*

Erraticis doloribus, rheumaticos mentientibus, Musgravii (*g*) laborans æger, prægressis colicis doloribus incidit in paresim. Vagi dolores facti sunt arthritici, tumuere, rubuere articuli, quod mirum hâc depositâ materie, artus per decennium sine sensû doloris, flaccidi, caruere motû, patiens cœterùm sanissimus erat, Agyrtæ consilio re- *Musgravio.*

(*a*) Vid. loc. cit.
(*b*) Vid. loc. cit.
(*c*) Vid. Andr. Laurentii Quæst. Anatom. lib. 4. quæst. 8.
(*d*) Vid. Epidem. lib. 6. sect. 4.
(*e*) Vid. loc. cit.
(*f*) Vid. loc. cit.
(*g*) Vid. loc. cit.

resoluta membra unguento perfricta fuere, asthma superveniens occidit ægrum.

Observ. 1. Ab arthritide natam Colicam Pictonum, imò plures eodem morbo in eâdem familiâ decumbentes vidi. Vir Consularis præsidis munere sæpiùs functus, bonis omnibus carus, arbitrio quamvis popularis auræ è sede pulsus, par nobile fratrum, sororque Consuli nupta, arthritidis vagæ miseræ victimæ, pari ratione, immanibus prægressis colicis doloribus, omnes in paresim cecidere.

Observ. 2. Fratris junioris conjux, virtutibus nemini secunda, diù nimiùm in eodem lecto cum infœlici jacens marito, eodem etiam simillimis symptomatibus stipato, affecta est morbo. Hos toties vidi doloribus dilaceratos, membris solutos, humi repentes, arthriticis insultibus semper levatos. Tribus superstitibus, verè epileptici occubuere duo.

Observ. 3. De marito in uxorem, de uxore in maritum translatam tragœdiam sæpiùs vidi. Concubare vetant visa.

Arthritidis causæ. Impedita sæpè perspiratio, repetitus Mercurii usus, immoderata Venus, nimium vinum, frequens catharsis, animi pathemata, tristitia imprimis; prætimendæ in hoc casû arthritidis causæ principes videntur.

Ejus effectus. His enim vitiatum subtilissimum liquidum, vasis minimis nervisque destinatum, mirè nocivam adipiscitur acrimoniam, quæ si Cerebrum petat, apoplexias, paralyses, deliria, debilitates, sopores, tremores, convulsiones; si pulmonem asthma, tussim, suffocationes; si interiora thoracis, convulsivam pleuritidem; si viscera abdominalia, nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos, iliademque malorum colicum dolorem Pictonum concomitantium, crudelis efficit.

At-

Arthritidis agnatus morbus Rheumatiſmus, humorum acrimoniæ, victûs lautioris, calefacti corporis ſubitò frigefacti, impeditæ perſpirationis plerumque ſoboles, ſi lumbos occupat, lumbaginem, ſi coxam, iſchiaticum dolorem, ſi inteſtina, colicos facit dolores. Nidulatus ibi poſt ſimilem miſeriarum ſeriem, horrendoſque cruciatus in pareſim, uti arthritis in inteſtinis, deſinit. Toties vidi miſeros, doloribus vagis rheumaticis diſcruciatos, colicis dein crudeliſſimis tentatos. Illi quandoque alternabant, evanidis externis, ſæviebant interni, quibus levatis viciſſim recrudeſcebant externi. Extremorum tandem paralyſi evaneſcebant omnes. Hoc ſæpiùs vidi. Bis in anno, ſtato ferè tempore, pedes atque crura ſapientis viri Indiæ Orientalis Moderatoris, rheumaticus afficiebat dolor; poſt aliquot dies miteſcens, ad inteſtina ſubrepebat, colico dolore convellebatur.

Arthritidi agnatus Rheumatiſmus.

Obſerv. 4.

CAPUT XIII.

Cauſa remota quinta.
Impedita Perſpiratio.

IMpedita perſpiratio vulgaris dùm ſit cauſa Rheumatiſmi, hicce verò, uti mox patuit, colicos ſæpiſſimè faciat dolores, inter diſtinctas colicæ Pictonum cauſas, vix erat recenſenda. Hanc etiam videtur præteriiſſe Citeſius, in indagandis cauſis perſpicax tamen & accuratus, licet obiter dixerit poſt abolitum pellitarum veſtium uſum morbum frequentiorem evaſiſſe.

Cauſa 5. remota vix obſervata.

Attamen frequens. Mihi in frequentissimâ praxi toties occurrit Amstelodami ut nullus dubitem quin sit causa morbi reverâ frequentior ac vulgò creditur.

Nec solum externum Corpus omni momento expirat, internum etiam perspirat, internæ enim partes uti externæ, tenui, volatili de ipsis exhalante madent rore, sic ut omnis superficies, omnium partium latens patensque, reverâ cribriformis omni momento exhalet. Notandum tamen est, exhalantem in corporis externâ superficie insensibilem vaporem, sivè è cute propriè dictâ, vel ex epithelio erumpat, excrementitiam esse; in massam sanguinis repercussa, hanc inficit acrimoniâ quæ blandos inquinat humores, fitque irritationis causa miros in æconomiâ animali edens effectus.

Rem in aprico posuit Sanctorius (*a*), qui arte suâ staticâ ad servandam, restituendamque sanitatem mira præstitit.

Impedita igitur ista perspiratio acerbissimos sæpè facit morbos, diris stipatos doloribus.

Observ. 1. Ante quatuordecim annos optimum virum, sanum, vegetum, Commercii posteà Orientalis moderatorem, è lecto calentem, matutinum urens momorderat frigus, solutâ veste nimis arctâ incautus exierat, in regione epigastricâ obortus dolor tàm atrox evasit, ut omnibus perpessis Colicæ Pictonum miseriis, manuum pedumque resolutione lugens tentatus fuerit.

Observ. 2. Fidelis eodem in lecto cubans uxor, quæ infœlici diù noctûque aderat marito, multis tùm frigoris, tum defatigationis prægressis ærumnis, post similes exantlatos dolores, tristemque paresim, convulsa periit. Nervorum mobilissima syntaxis le-

(*a*) Vid. Sanctorii Static. Medicin.

lethalia omnia properavit ſymptomata.

Haud ità diù pòſt vir mihi cariſſimus G. Piſonis pronepos, ampliſſimi Conſulis filius natû minor, æſtivo tempore, dùm ruri eſſet, frigidæ cupidus auræ, antè auroram è lecto ſæpiùs ſurgens, denudato ferè corpore, ſub Jove frigido, in aperto aere dormitare ſolitus, impeditâ perſpiratione, colico afficiebatur dolore, qui ſenſim tàm pertinax ac atrox evaſit, ut horrendis dein motibus tortus epilepticis, tandem etiam fato ceſſerit. *Obſerv.* 3.

Endemii colici doloris Surinamenſis amica verba facienti mihi narravit in Medicis verè ſapiens H. N. Herbert (*a*) Coloniæ in Paramaribo Proto-Medicus, impeditam perſpirationem crudelis iſtius morbi frequentiſſimam eſſe cauſam. Diurnâ præ calore diaphoreſi exhauſti coloni, nudi nocturno in penſilibus lectis frigore gaudent, apertis undiquè cubiculis liberè perflans aer, vagis incautos afficit doloribus, colicis dein, mox convulſivis, in pareſim tandèm deſinentibus. Europæorum, utpotè debiliorum, maxima fit ſtrages, fortiores noxam laceſſunt Nigritæ. *Endemius colicus dolor Surinamenſis ab impeditâ perſpiratione.*

Nec mirum ſi autumni hyemiſque tempeſtas, inſenſibili perſpiratione vere vel æſtate minùs commoda, ut potè excrementitiam perſpirabilem in corpore retinens materiem, dolores in genere, abdominaleſque ſpeciatim gignat.

Hæc proculdubio cauſa fuit, quâre inter Colicæ Pictonum cauſas remotas, annumerata fuit.

(*a*) Doctam de Caſſavæ amaræ Surinamenſis radice diſſertationem edidit anno MDCCLIII.

CA-

CAPUT XIV.

Causa remota sexta. Scorbutus.

Causa 6. remota ubinam frequentissima.

SEptentrionalis maris accolis frequentissimus morbus Scorbutus in Britannos, Batavos, Danos, Norvegas, Germanos Septentrionales, populos Boreales, frigidiori sub cœlo viventes sæviens, in viciniâ maris ac in locis aquâ marinâ submersis maximè infestus est, otiosos imprimis, afficit, sævit & in nautas salsis ac fumo induratis carnibus piscibusve, farinaceis non fermentatis, caseo salito, aquâ denique corruptâ utentes; nec parcit iis qui melancholiæ, labi hypochondriacæ, morbis chronicis obnoxii, sedentariè vivunt, si imprimis nimio Cortice Peruviano fuerint usi.

Morbi proxima causa videtur ab unâ crassities, ab alterâ parte tenuitas acris, salsa, alcalina, vel acida, inter alia phœnomena vix numeranda, dolores erodentes, lancinantes per omnes artus, juncturas, ossa, visceraque abdominalia mirum in modum excitans.

Haud itaque mirandum si in colico Pictonum dolore tantas agat partes, hâcce nec detur feracior, causa, uti in plerisque qui de Scorbuto scripserunt videre est.

Optimè nota Eugaleno.

Sufficiat unus horum verè princeps Eugalenus, Ventriculum, inquit (*a*), ac intestina variis cruciatibus torquet Scorbutus, hinc nomen apud Bel-

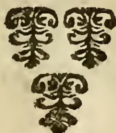
(*a*) Vid. Sever. Eugaleni libr. de Scorbuto §. 17. 24. & 25.

Belgas adeptum, cruribus languor advenit, fit idem in brachiis, nec cessant dolores quin in artuum resolutionem, judicatione quasi causâ translatâ, desinant. Post diuturnos igitur Scorbuticos colicos dolores, ex intervallo nonnunquàm recurrentes, artuum resolutionem, cum convulsionibus atque epilepticis motibus vidit.

Batavis amicum Musis, classis Indicæ Orientalis gubernatorum arbitrum, omnigenis prægressis, etiam colicis, doloribus, cruribus pedibusque resolutum vidi. Ad Indias sæpiùs navigaverat ipse, sanato scorbuto, rediit motus, vivit nunc sanissimus. *Observ.* 1.

Nec in longinquis navigationibus datur dies, quin tales miseros videant Navium Chirurgi, hos si ad frugiferas appellant insulas, fructibus horæis sanant.

Hoc tamen notandum, si à muriaticâ causâ fiat resolutio, rigescunt artus, ubi causa alcalina vel acida est flaccidiores sunt, penduli videntur ac molles. Vidi miserum optimi Chirurgi fratrem, sale marino quo abusus erat turgentem, membris omnibus resolutum, piscis ad instar sole indurati, siccum ac rigidum. Sudor spontè prorumpens salsissimus erat, sibi permissus juxtà nasum abibat in crystallos, oculis facilè detegendos, digitis friabiles. Hos sæpè vidi, tetigi. *Observ.* 2.

CA

CAPUT XV.

Causa remota septima. Melancholia.

Causæ 7. remotæ origo. MOrbus in quo æger diù ac pertinaciter sine febre delirat, eidem ferè ac uni cogitationi plerùmque fixus, melancholia vocatur. Oritur ex illâ humorum indole quam bilem atram dixere Veteres. Si à mente, quod rariùs, oriatur, bilis ipsâ gignitur atra.

Pro materie terram cum spisso sanguinis oleo arctè unitam habens, liquidiore ac blandiore parte orbatam, si tenax in vasis hypochondriacis accumuletur, mesenterium etiam ac intestina afficit, intùs & extùs, sectione enim cadaverum patet transsudantem bilem vicina hepatis, atro, fusco, viridi colore sæpiùs inficere, insignesque nervorum plexus Meseraicorum per contactum quasi lædere. In his enim dolorum colicorum plerùmque sedes est, horum ope mira fit viscerum sympathia, quum ad ventriculum, vesicam felleam, ductus choledochos, intestina omnia, quaquaversum in cuncta ferè totiùs abdominis viscera densissimè ferantur. Idcircò dùm bilis atra in mineris effervescens suis, acerrimos in proximis dolores excitat, spasmos facit in remotis momento temporis progredientes, diris stipatos doloribus.

Optime descripta à Platero. Hanc bilem graphicè depinxit Platerus (*a*), ubi dicit quod intestinorum substantiam penetrans ac im-

(*a*) Vid. Plateri loc. cit.

imbuens, ea vellicat, rodit, urit, pertinaces morâ fiunt dolores, ac diuturnâ irritatione, toto genere nervoso compatiente, convulsiones tandem ac paralyses fiunt.

Idem, iisdem ferè verbis dixit Spigelius (*a*), repetit Riverius (*b*), bilis in tunicis intestinorum effusa iisque imbibita, dolores acerrimos, colicam veteribus parùm notam facit, ubi nimirùm propter obstructiones ad vias communes effundi non potest, sed motû præpostero ad abdominis membranas repente excutitur. Hînc dolor crudelissimus colicam imitatus, pertinacissimus, qui nullis cedens remediis, solâ tandem superveniente levatur paralysi. *A Spigelio, ac Riverio.*

Observaverat Citesius (*c*) tenellas mœrore confectas mulieres, post colicos dolores convulsivos, paralyticas fieri (*d*). *A Citesio.*

Rem illustrat observatio Wepferi (*e*) Jac. Spoerlin per XII. annos carceratus, melancholicus, languens, ischuriâ, adstrictâ alvo, colicâ, laboravit, paresis brachiorum secuta est, biliosa hanc diarrhæa levavit. *A Wepfero.*

Filiam charissinam unicam immatura morte ereptam noctû diûque deflens pater optimus vice-præsidis in curia munere functus, melancholicus evasit. Urentes in cute carbunculi atram bilem haud dubiè demonstrarant, temporis lapsû in colicos, pertinacissimâ alvi constrictione stipatos, dolores incidit, paresis brachiorum secuta est. Majalibus succis liberaliter sumptis, Spadano dein medicato fonte fœlix convaluit. Anno sequen- *Observ. I.*

(*a*) Vid. loc. cit.
(*b*) Vid. loc. cit.
(*c*) Vid. libr. cit. cap. 7.
(*d*) Vid. loc. cit. cap. 7.
(*e*) Vid. Histor. Apoplect. hist. 13.

quenti virum optimum novus affecit mœror, recruduere dolores, rediit paresis.

Observ. 2. Matrona LX. annos nata, post longum mœrorem, summis anxietatibus obnoxia, leves post colicos dolores, alvumque clausam, digitorum motû caruit. Succis saponaceis fructibusque horæis fusa bilis atra excitavit diarrhœam, cum levamine symptomatum rediit motus. Aliquot annis posteà subitâ percitam tristitiâ idem affecit malum, dextra resoluta est, sinistræ digiti omnes, medio excepto, caruere motû. Similes casus sæpiùs vidi.

CAPUT XVI.

Causa remota octava.
Animi Pathemata.

Causam 8. remotam viderat Riverius. AB iracundiâ natos colicos dolores in paresim desinentes viderat Riverius (*a*).

Quis autem incredibiles effectus animi pathematum in nervos, imprimis verùm in Epigastricos atque Meseraicos non vidit? Stupendâ gaudent potestate in omnes Corporis Sphincteres; imò nonne vasorum, truncos inter & ramos, proportionem invertunt? Perspirationem, intùs & extùs, sudorem, alvinas fœces, urinam, lacrymas, semen ipsum tùm expellere, tùm cohibere valent. Hic vomit irâ, illi solvitur alvus, clauditur in altero.

Quodque in maximis, fit etiam in minimis. Sic mucosæ tunicæ villosæ glandulæ stringuntur, suc-

(*a*) Vid. Riverii loc. cit.

ſuccus ipſe gaſtricus ac entericus ſiſtitur, inermes hærent papillæ in hypochondriacis, hyſtericiſque corporibus mirè irritabiles, conſentientes nervos in conſenſum trahunt, motus fiunt ſpaſmodici, convulſivi, epileptici, ac ſi cauſa perduret, in pareſim deſinunt.

Sæpiùs in teneris fœminis hyſtericis, quandoque in viris hypochondriacis, genere nervoſo mobiliſſimis hæc omnia vidi.

Anno hujus ſeculi XLI. Vir mihi cariſſimus, ordinis Senatorii, tenerrimæ quam unquàm vidi texturæ, ingenio acer, facilè iracundus, ad leviſſimum animi motum, anxietate in præcordiis, alvo clauſâ, coliciſque doloribus in pareſim manuum deſinentibus tentabatur, ad Venerem proni frequentes erant nocturnæ pollutiones, inimiciſſimæ nervis. Per integrum biennium, nunc luctans cum morte, in epilepticos incidit motus, per octiduum tandem hydrophobus jacuit. Ultimo hoc vitæ durante actû horrendiſſima rabiei caninæ ſymptomata vidi. Somnus inquietus erat, terrore plenus, ſubſultibus perpetuò turbatus, immanis circà præcordia erat anxietas, reſpiratio ſuſpirioſa, horror ad conſpectum potûs, cujus leviſſimus attactus ineffabiles anxietates, miros tremores, immanemque excitabat furorem. Lingua âſpera erat, atque nigreſcens, os hiabat, ejulatus, latrantis ad inſtar canis, horrendi, raucam reddebant vocem. Os tenaci redundabat ſpumâ, in adſtantes ſpuens, viſû orbatus, oculi enim erant ſanguine tincti, rictû ſpumante frendens, quos morderet ferox tremulâ quærebat manû, gelidus tandem ſudor inſtantis mortis prænuntius miſerrimæ vitæ finem exoptatam fecit. *Obſerv.* 1.

Tribus annis anteà, hæc omnia, exceptâ ſolâ hydrophobiâ, in formoſiſſimâ videram matronâ, *Obſerv.* 2.

quæ longo teneris carique mariti defatigata morbo, sauciati atque cruenti adspectû famuli perterrefacta, iliadem istam malorum perpessa est.

Observ. 3. Vidi & in tenerâ uxore Collegæ mihi spectatissimi quæ à levissimo animi pathemate, colicis doloribus discruciata, motibus epilepticis tentata, paresi tandem laboravit.

Causa prædisponens immoderata Venus. In viris, plures enim vidi crudelis istiûs morbi victimas, immoderata Venus tragediæ causa proegumena fuit. Nec mirum si Colicæ Pictonum causis etiam annumerata fuerit. Videtur tamen remotior, ut potè mobilitatem nervorumque irritabilitatem mirè adaugens, hoc respectû equidem prædisponentis causæ vice fungitur.

CAPUT XVII.

Diagnosis Colicæ Pictonum.

Diagnostica signa Colicæ Pictonum. NUnc spontè patet Diagnosis, sive enim reliquiæ febrium imperfectâ crisi solutarum, vel non benè curatarum, sive venena deglutita vel inspirata, sive vini potûsque acido-austeri fermentati, acidorumve immaturorum nimius usus, sive arthritis ac rheumatismus, sive impedita perspiratio, vel scorbutus, aut melancholia, animive pathemata, irritando, Intestinorum aut Mesenterii crispent nervos, dolor fit colicus olim nothus, nunc Pictonum dictus: dolorem ferè semper antecedit ponderis sensus atque molestiæ, vel in regione epigastricâ, vel in umbilicali, quandoque, verùm rariùs, in hypogastricâ, ac in lumbali, hypochondria ipsa, dextrum imprimis, visceraque solito minùs libera sentiuntur.

Triſtior fit mens, nec tàm facilis reſpiratio, quæ intermiſcetur ſuſpiriis. Minùs fulgent oculi, facies ipſa palleſcit. Leves tunc oriuntur dolores vix continui, nec à moleſtiæ ſenſû facilè diſtinguendi. Appetitus minuitur, ſitis augetur. Alvus fit durior, urina parcior, faſtidium majus, incipit nauſea, creſcit cum dolore qui tunc continuus fit. Nauſeæ ſuperveniunt ructus, periſtalticus invertitur motus. Frequentes ad vomendum conatus mox ſequuntur, pro momento levans dolorem, mox recrudeſcentem, fit tandem Vomitus. Exagitans corpus augetur anxietas, unà cum dolore ſomnum adimit. Abdominis tunc regio imprimis umbilicalis, intrò trahitur. Febricula fit cum pulſû contracto, jactatione corporis, angore majori, ſingultû, teneſmo, urinæ ſuppreſſione, ſpaſmo veſicæ ac ani.

CAPUT XVIII.

Prognoſis Colicæ Pictonum.

SI recenſita ſymptomata durent, marceſcit Corpus, vox fit debilior, rauca, ſæpè penitùs extinguitur. Artuum tunc, ſuperiorum priùs, inferiorum dein urentes fiunt dolores, dùm colici miteſcunt. Levamine deceptus æger, melioremque ſperans ſortem, voluntati ſenſim rebelles perſentit artus, qui intrà breve tempus tandem reſolvuntur. Nec ærumnarum finis eſt, ſæpiſſimè enim difficiliore factâ reſpiratione, tinnitui aurium, tenebras oculis offundenti nubeculæ, ſcintilliſve micantibus, convulſiones, motuſque *Prognoſtica ſigna Colicæ Pictonum.*

epileptici ſuccedunt, externis interniſque deletis ſenſibus, totum concutitur Corpus Extremorum atrophia creſcit, aphonia, dyſpnœa, cæcitas, phrenitis, lethargus ſucceſſivi mortis prænuntii dantur.

CAPUT XIX.

Anatomica Cadaverum Inſpectio.

In morbis nervorum incerta cadaverum inſpectio.

QUàm ſit incerta plerùmque Cadaverum inſpectio, ut cauſa ab effectû dignoſcatur, ſapientes Medici non ignorant. Dùm obſervatur effectus, ſæpè præterlabitur cauſa. Hoc imprimis verum in morbis ubi immediatè afficiuntur nervi. Et hæc eſt ratio quâre crudeliſſimis extinctâ colicis doloribus cadavera, nil præter pallida flatibus diſtenta exhibent inteſtina.

In colicâ Pictonum ſæpiùs inutilis.

Teſtis eſto in ſectione cadaverum exercitatiſſimus, Chriſtianiſſimi Regis Archiater, Diaphragmatis Cordiſque anatomicâ deſcriptione clariſſimus Senac, mutuo epiſtolarum amico commercio, anno hujus ſeculi quinquageſimo, ubi de colicâ Pictonum quæſtio erat, quinquaginta & ultrà à Viro Clariſſimo diſſecta fuiſſe Cadavera, abſque ullis cauſæ veſtigiis detectis mecum communicavit.

Teſte Fernelio.

Defunctum pictorem Andegavenſem cultro anatomico ſubjecit Fernelius (*a*), jecur, lien, ventriculum ac renes benè conſtitutos invenit, nulla in veſiculâ fellis obſtructio, nulla dabatur in me-

(*a*) Vid. Fernelii de Lue Venereâ cap. 7.

mesenterio humoris vitiosi congestio, nihil denique in ullâ aliâ parte, quod tantorum fuisset malorum causa, observari potuit.

Hoc utiquè verum si morbi causæ remotæ fuerint venena, vini, potusque acido-austeri, acidorum nimius usus, arthritis vel rheumatismus, impedita perspiratio, animi denique pathemata. Si verùm reliquiæ febrium imperfectâ crisi solutarum, vel non benè curatarum, si scorbutus aut melancholia, fecerint morbum, vestigia in cadaveribus apparent. *Quandoquè tamen haud frustrà fit.*

Sîc anno MDXCII. Franciscani cadaver apertum exhibuit intestini jejuni membranas, bile æruginosâ turgentes, à se invicem distentas, non procul ab hepate. Tenuiori bili imbutæ intestini tunicæ videbantur, nec immune erat Epiploum, contactu, bilis colore tinctum. Flatibus distentæ, bilisque acrimoniâ exesæ intestini tunicæ, penè rumpebantur, externa à peritonæo nata sola manebat integra (*a*). *Observ.* 1.

Receptâ Clarissimi Senac epistolâ unum alterumve cadaver cultro anatomico subjeci, melancholici erant post graves ærumnas colicis doloribus enecti, pars concava hepatis, partesque hujus vicinæ atro viridi pigmento tinctæ erant. *Observ.* 2.

Anno sequenti colicis doloribus scorbuticis defunctum miserum dissecui, humorum acrimoniâ, intestinalisque muci defectû interioris membranæ nudæ papillæ, levissimam excoriationem in omni ferè puncto exhibebant, Intestinorum atque Mesenterii innumera erant varicosa vasa atro sanguine turgentia. *Observ.* 3.

(*a*) Vid. ad calcem operis Citesii sæpiùs cit. ex. P. Milonis Coll. Med. Pictav. Decan. adversariis.

CAPUT XX.

Symptomatum Colicæ Pictonum brevis dilucidatio.

GRavissima Colicæ Pictonum Symptomata præcipua, sequentia videntur.

Ponderis sensus atque molestia. I. *Ponderis sensus atque molestiæ dolorem præeuns*, instantis spasmi prænuntius, incipientem nervorum contractionem indicat. Multiplicibus secretoriis, nec non excretoriis abdominis organis leviter constrictis, motus progressivus humorum retardatur, ac prout increscunt resistentiæ, molestus ponderis sensus augetur. Nervorum abdominalium cum diaphragmaticis mira symphatia nemini ignota, phœnomenon explicat. Qualis verò sit contractionis causa, perindè est. Animi pathema, in epigastricos nervos propiùs agens, idem efficit.

Difficilior respiratio. II. *Difficilior respiratio*, quoties pulmo idiopathicè non afficitur, ab actione læsâ diaphragmatis, imprimis pendet, prædictis autem constat abdominales atque diaphragmaticos nervos mirum in modum consentire. In morbis hypochondriacis evidens apparet iste consensus. Salvo enim pectore, affectis tantùm abdominalibus, difficilis mixta suspiriis respiratio fit.

Dolores abdominales. III. *Dolores abdominales*, esse debent, suntque reverâ in ratione compositâ causæ irritantis, atque numeri nervorum, plus minusve irritabilium, hînc fit ut eadem datâ causâ, dolores, effectusque dolorum, in hypochondriacis, ac hystericis, quàm in athleticis durisque corporibus sint majores.

res. Stupendus autem nervorum apparatus in Mesenterio, ac intestinis, horum interiori membranæ villorum, papillarum, sphincterulorum, illi verò plexuum infinitum ferè numerum impertiens, has omnes quas irradiat partes exquisitissimi sensus, maximique doloris capaces efficit. Nec mirum si irritatis his nervis spasmodici, convulsivi, epileptici fiant motus.

IV. *Alvus clausa*, *Urina parcior*, spasmi sensim increscentis effectus est. Spasmo peristalticus sistitur motus, tubique intestinalis nervei stringuntur laquei. Exhalans inhalansque hæret organum, lubricantem mucum non eructant glandulæ; gastricus ac entericus deficit succus, villosa siccescit membrana, tenaces siccæ fœces, in constricto exsucco hærent tubo. Ipsâ deficiente bili, omnes enim cessant secretiones, maximè efficax ad propellendas fœces, deficit causa, nataque ab his omnibus resistentia, omnes superat nixus. Spasmodicè constrictis nervis Meseraïcis, nascens indè Plexus Renalis atque Hypogastricus, uterque crispatus, urinæ secretionem ac excretionem impedit. Si diù clausa maneat alvus, augeaturque causa spasmi, ligamenta ipsa tendinea coli, sese super Rectum extendentia, contrahuntur, sursumque retro-trahitur anus. *Alvus clausa, urina parcior.*

V. *Nausea*, *Ructus*, *Vomitus*, ab eâdem causâ minùs magisve intensa oriuntur. Si faucium, œsophagi, ventriculi, intestinorum, levis modò sit convulsio, irritusque vomendi conatus, nausea fit. *Nausea, ructus, vomitus.*

Si sphincteris œsophagei, œsophagi, oris superioris ac inferioris Ventriculi, intestinorumque spasmi, aërem elasticum uno momento coerceant, altero, laxato claustro, emittant, Ructus fiunt.

Si fibrarum muſcularium Faucium, Stomachi, Ventriculi, Inteſtinorum, Diaphragmatis, muſculorum abdominalium fortis ſit convulſio, contenta ventriculo vomitû expelluntur, ipſaque inteſtina atque viſcera, hâc datâ portâ, evacuantur. In hocce ſtadio haud ſiſtitur, ſed periſtalticus revera invertitur motus.

Ità enim animale Corpus factum eſt, ut ipſi nocitura ſpontè, vel divite lympha abluantur, aut ſurſùm deorſùmve diarrhœa, vomitûve expellantur.

Somni defectus. VI. *Somni defectus*, continuo adſcribendus eſt dolori, angore ſtipato dolore ipſo crudeliori.

Retrotractio abdominis. VII. *Retrotractio abdominis*, contractionis inteſtinorum, omniumque in abdomine contentorum viſcerum, effectus eſt. E Lumbis naſcens Meſenterium nervorum Intercoſtalium tot plexibus dives, ad punctum fixum originis ſpaſmodicè retractum, abdomen retrahit ipſum, inteſtina, peritonæum, muſculi ipſi abdominales criſpantur, vaſorumque rubrorum, ſeroſorum, ac lymphaticorum abdominale ſyſtema dùm ſpaſmodica contractione fit vacuum, ſubſidens abdomen ad ſpinam dorſi retro-trahitur.

Febricula. VIII. *Febricula*, à generis nervoſi irritatione oriunda, doloriſque ferè comes, acrimoniâ humorum quotidiè increſcente, excitatur. Obturata vaſa lactea, atque abſorbentia, chylo negant ingreſſum, nec renovari ſinunt humores. Depauperatus ſanguis fit ſenſim acrior, lapſûque temporis acerrimus, febriculæ fomes evadit.

Atrophia. IX. *Atrophia*, fit à continuo vomitû nutritioni obſtante, qui ſi perduret inediæ vice fungitur, defectû ſomni augetur. Somno enim, ſinè cibo vel potû nonnulla nutriuntur animalia, imò ſi

Mar-

Martiali (*a*) credendum, pinguescunt. Nimiæ è contrà vigiliæ spiritus difflant, corpus exsiccant, crassiores ac acriores reddunt humores, qui solida dein stimulantes, motum augendo, febrim faciunt.

X. *Vocis imminutio, raucitas, extinctio*, oblinientis muci defectû in organo, nervorumque resolutione efficitur. Vox fit expulsû aëris in pulmone contenti, per causas thoracem arctantes, in asperam arteriam, ventriculos campaniformes, indè in glottidem arctatam, tremulo, resonante, clangore, per nervos recurrentes excitato. Agilitas musculorum glottidis, ligamentorum Cartilagines laryngis nectentium obsequiosa laxitas, major minorve glottidis apertura, lubricans glandulæ Thyroïdeæ succus, vocem sonoram faciunt. Si hæc omnia lædantur, istiûs fit imminutio, si penitùs deficiant, extinguitur. Mucum autem deficere, nervosque resolvi omnia colicæ Pictonum phænomena pronunciant. *Vocis imminutio, raucitas, extinctio.*

XI. *Artuum resolutio*, diuturni nervorum spasmi effectus, ab occallescentiâ nervorum oriri videtur. E cranio exeuntes nervi vaginam defendentem à durâ meninge accipiunt. Hanc inter & nervum, ros subtilissimus exhalat, quo concretio impeditur, eâdem pro tendinibus sapiens natura cautelâ utitur, ne vaginis adhærescant. Si deficiat ros, in utroque casû concretio fit, immobiles fiunt tendines, nervorum organica actio destruitur, rigidi resolvuntur artus. Musculi humerum moventes, carnosum perdunt habitum, qui brachium & ulnam primùm, postea qui carpum, tandem qui metacarpum atque phalanges movent etiam gracilescunt. Tendines vaginis alligantur, ità *Artuum resolutio.*

(*a*) Vid. Martial. lib. 13. 59.

ità ut ab humero ad extremos uſque digitos omnia rigeſcant. Pedes, tibiæ ac femora pariter afficiuntur. Sìc igitur fit paralyſis plùs minùſve perfecta, in nonnullis enim deſtructo motû ſupereſt ſenſus, ità tamen ut extenſores digitorum communes, ſupinatores, pollicumque extenſores, abductores, atque adductores primi pereant. Si pedes reſolvantur, extenſores crurum primi afficiuntur, ità ut miſeri decumbentes, licet difficilè, varios motus dextrorſùm, ſiniſtrorſùm, ſurſùm etiam peragant, pedibus tamen inſiſtere nequeunt. Ubi verò perfecta facta eſt paralyſis, ſupernæ infernæque extremitates ſenſû motûque orbatæ tantùm non mortuæ trunco pendulæ hærent, pellis oſſibus hæret.

Haud facilè explicatur. Utinam tàm facilè explicari quàm enarrari poſſent mira hæc phœnomena! at limites dantur, ſapientibus non ignoti, quos ultrà nequit conſiſtere verum. Diuturnitate morbi occaleſcentes nervi quò à Cerebro remotiores, eò citiùs pereunt. Spiritibus depauperatus ſanguis propioribus modò proſpicit, fit eclypſis in remotis. Hoc imprimis obſervatur in ſcorbuticis qui leviores plerùmque in abdomine paſſi dolores, manibus tamen pedibuſque reſolvuntur. An brachiorum pareſim ulteriùs explicat communicatio nervorum abdominalium in collo cum brachialibus? An femorum, crurum, pedumque reſolutionis problema ſolvit, per medium Pſoam tranſeuntis moleſtus ex abdomine nervi cruralis exitus? Latente Phœbo, lucet Luna.

Convulſiones, ac motus epileptici. XII. *Convulſiones, motuſque Epileptici*, ex apparatû nervorum in abdomine facilè intelliguntur. Nervi magni Sympathici, vulgò, Intercoſtales dicti, cum Carotide internâ, ut quinto ſextoque ſe jungant pari, anteriora verſùs aſcendere videntur.

tur. Angulus autem conjunctionis adeò acutus est, ut pro recurrentibus haberi non possint. Quod ergo pro origine descendente nervi vulgò habetur, nil nisi ascendens ramus foret, qui intrà cranium divisus supra dictis se jungeret nervis. Juxtà corpora vertebrarum, ad radices transversarum apophysium, internamque ossis sacri lateralem superficiem Intercostales, magni Sympathici dicti, decurrunt. Funiculorum instar, per totam longitudinem pluribus dividuntur gangliis, ramis brevissimis collateralibus cum gangliis Spinalis Medullæ, à parte posteriore communicant, ab anteriore verò proprios ipsis distribuunt ramos. Hæc ganglia mole, colore, consistentiâ differunt, suntque totidem quasi origines maximi paris Sympathici. Superius Cervicale dictum, maximum, sed mollissimum est, olivam figurâ refert, pone Pharyngem, longitudinaliter, ad radicem superiorum trium vertebrarum colli sitam. E ganglii summitate nascitur nervus qui cum Carotide internâ cranium intrat. Ganglium verò, octavi paris trunco, fibrillarum ope adhæret. Utrimque etiam brevissimis ramis cum primo, secundo, tertio cervicali, imo ad laryngem cum octavi paris ramo communicat. Transeundo dat ramulos pharyngi, arteriæ Carotidi, longum tandem ad pectus mittit ramum.

Ab inferiore vero ganglii parte tenuis oritur funiculus, suprà musculos Vertebrales anteriores colli descendens, octavo pari, arteriæque Carotidi, in eâdem quasi vaginâ, ad ultimam colli vertebram usque adhærens.

Sic descendens nervus à parte posticâ, cum tertio, quarto, quinto, sæpè & sexto Cervicali pari, brevibus obliquis ramulis coëuntibus, sensim crassior factus, communicat. Juxtà ultimam

col-

colli vertebram in ganglium Cervicale inferius, mox pone arteriam ſubclaviam exteriora verſùs inflexus, in majus ganglium, primum Dorſale dictum abit, ambo iſta ganglia brevibus ramulis cum nervis vertebralibus vicinis communicant.

Ultimum ganglium Cervicale, quandoque primum Dorſale, magno recurrenti dat ramulum, indè naſcitur nerveus funiculus qui pone arteriam Axillarem atque Carotidem, cum ramo coït octavi paris, abitque in plexum Pulmonarium dictum, indè ad truncum communem Intercoſtalis, octavique paris, ad plexum Cardiacum, nervum recurrentem ſiniſtrum, Cor, vicinaſque Cordis partes &c.

Sub primo ganglio Dorſali deſcendit truncus ſuprà ligamenta quibus coſtæ vertebris uniuntur. Sic deſcendens inter utramque coſtam, accipit ganglium quo retrò duplici fibrillâ breviſſimâ cum nervo Coſtali, Dorſalive proximo communicat.

Inferiora verſùs, quinque plerùmque ramos emittit, antequàm ultimam dorſi vertebram pertranſeat.

Hi rami unà coeuntes, craſſiuſculum formant funiculum, collateralem quaſi, diaphragma perforantem, datis priùs nonnullis ſuperficiei convexæ fibrillis. Dat etiam nonnullas concavæ, efficitque, pone glandulam ſuprà renalem, ganglii ſpeciem, plexus Semilunaris vulgò dicti.

Dextrum ſiniſtrumque ganglium, pone Ventriculum, ſupra Cœliacam arteriam inter ſe, ac cum octavo pari communicant.

Fit & plexûs ſpecies intermedii, Cœliacus dicti, qui, Cœliacam amplectitur, datque fibrillas Meſocolo.

A parte dextrâ plexus fit Hepaticus, qui nonnullis nervi Diaphragmatici fibrillis adunatus, ner-

vu-

vulos dat arteriæ Hepaticæ, Venæ Portarum, Veſiculæ fellis, Duodeno, Pancreati, Glandulisque ſuperrenalibus. A parte ſiniſtrâ, ganglii Semilunaris plexum faciunt Splenicum, qui mediante plexû Stomachico, cum octavo pari communicans, ſplenicam amplectitur arteriam, ac in Pancreas atque Lienem abit.

Ab utroque ganglio Semilunari, exeunt rami qui fibrillis gangliorum Lumbalium juncti, plexum faciunt Renalem, ſpermaticis vaſis nervulos dantem.

Plexus hic Renalis, cum ſemilunari, magnus ut Meſeraïcus plexus formetur, maximè confert.

Bina iſta ganglia Semilunaria, proximè ſub Diaphragmate, nerveos faſciculos qui Rete Plexiforme efficiunt, dant mutuatim.

Plexus Solaris nomine inſignis, Meſocolo, Meſenterio atque Diaphragmati, nerveas dat radiatim fibrillas, ſpeciemque vaginæ arteriæ Meſeraïcæ ſuperiori, ad ultimos uſque diſſilientis ramulos, quos ad inteſtina, glandulaſque Meſeraïcas ubique comitatur.

Hicce plexus Meſeraïcus ſuperior à plexû Hepatico, Renali, ganglioque Semilunari imprimis conficitur, datque arteriæ Meſeraïcæ inferiori vaginam reverâ nerveam, arteriam amplectentem, ejuſque ramos ad inteſtina uſque proſequentem, quod maximè notandum. Huîc vaginæ ejuſque proceſſibus Plexûs Meſenterii inferioris nomen datum eſt.

Ex eâdem origine naſcitur inferiùs, tertius Plexus, Hypogaſtricus verè dicendus, ante ultimam dorſi vertebram, in duo compreſſa ganglia diſſiliens, partem poſticam Recti amplectentia, dat ramos Inteſtino, Veſicæ, Vaſis Spermaticis, omnibus tandem in Pelvi partibus contentis.

Emiſ-

Emisso trunco collaterali, gracilior fit Intercostalis, inferioremque Diaphragmatis musculum à latere perforat, sed mox accedentibus ramis duorum inferiorum parium Dorsalium crassior fit.

Sic inter Psoam vicinosque tendines musculi minoris Diaphragmatis descendens, ad ossis sacri extremum, dexter jungitur sinistro, musculisque Recti, ut & Coccygis, unà cum sacris ultimis nervis, plurimas dant fibrillas.

Ut major lux affulgeat, notandum è gangliis omnes exeuntes nervos, intrantibus nervis rubicundiores, atque molliores, à durâ meninge acceptam vaginam exuere, novâque, quam ipsis dant ganglia, molliore tegi, à quâ, ut à priore, in progressû defenduntur; exeunt autem numero plures, quasi priori amissâ membranâ coercente, in plures dissiliant ramos à centro undiquàque radiatim diffusos. Sic enim ganglium Meseraïcum ad omnia intestina ramulos diffundit nerveos; Semilunare verùm ad Hepar, Lienem, Renes, omniaque Viscera abdominalia. Infrà ganglia nervorum mollities ac teneritudo, in abdomine, ubi tutò reconduntur, non obstat, quin in vaporis quasi hæreant balneo, ideò etiam nullibi ganglia fecit natura, nisi ubi in abdomine, vel intrà ossa latitant nervi, reliqui duræ meningis vaginâ defensi gangliis carent. Hæc neurologica digressio (*a*) Colicæ Pictonum diagnosi magnum affundens lumen, omnia ferè explicat phœnomena, convulsionumque, motuumve epilepticorum certam exhibet theoriam.

Nun-

(*a*) Vid. miram B. Eustachii Tab. XVIII. doctissimamque Anatomicorum principis B. S. Albini explicationem. Vid. & R. Vieussens Neurographiæ cap. 5. Tab. XXIII.

Nunquam ſatis revolvenda Wepferi (*a*) obſervata, recenſque natorum convulſivi motus ab acido, rem apertè demonſtrant. Miris ergo Meſeraïcis nervorum plexubus irritatis, totum convellitur Corpus.

Partis remotioris in conſenſum raptæ exemplum eſto gulæ, muſculorum maxillam inferiorem adducentium, labiorumque, herniotomiæ ſæpè ſuperveniens, ſpaſmus. Poſt ſextam à caſtratione diem, quandoque tardiùs, deglutiendi difficultas occurrit, cynicus ſubſequitur ſpaſmus, arctiſſima tandem fit dentium conſtrictio. Remotiſſimum conſenſum, miramque ſympathiam demonſtrant motus epileptici à pedibus oriundi. Juvenem epilepticum, veſicante pedi appoſito ſanavit Wepferus (*b*).

XIII. *Internorum ac externorum ſenſuum abolitio*, maximæ ac perdurantis nervorum irritationis effectus eſt.

CAPUT XXI.

Spontanea quæ naturâ fit Colicæ Pictonum Curatio.

IN Cœnobio Caſæ Dei, fugâ ac loci mutatione, dicit Droëtus, (*c*) debuere Virgines ſalutem ſibi quærere. *Fugâ ac loci mutatione Colica ſanata.*

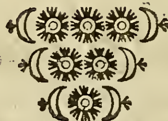
Illud Citeſium (*d*) docuit experientia, omnium or-

(*a*) Paſſim reperiunda in hiſtoriâ cicutæ aquaticæ.
(*b*) Vid. Joh. Jac. Wepferi Hiſt. cicut. aquat. cap. 8.
(*c*) Vid. P. Droëti loc. cit.
(*d*) Vid. Citeſii loc. cit.

ordinum Monachos, Capucinos præſertim ac Fulienſes, quorum integras ablegaverat Colonias, aëre Pictonico exulatos, ſanitati, ſine ullo artis præſidio, reſtitutos vidit.

Ægrotantem Membris reſolutum, omnibus ejuratis Medicaminibus, integram valetudinem recuperaſſe, vidit Wepferus (*a*). Quod verò fidem ferè ſuperat, ſpontaneam diarrhœam bilioſam pareſim ſolviſſe ſemel obſervavit. Mira hæcce obſervatio, à Medicorum nemine, quantùm ſcio, confirmata, morbi indoli tam parùm conſona, omnibus phænomenis adeò repugnans, tanti viri, ut pro verâ habeatur, auctoritate eget. Similem morbi ſolutionem nunquàm fateor vidi, nec audivi. Verùm ſæpiùs vidi miſeros Surinamenſes, omnes poſt paſſas ærumnas, membris reſolutos, in Europâ reduces, ingratum littus fugientes, ſalubriorum per aliquot menſes aërem ſpirantes, ſaneſcere.

(*a*) Vid. Joh. Jac. Wepferi hiſtor. apoplect. hiſt. 13.

CA-

CAPUT XXII.

Colicæ Pictonum Curatio arte facta.

OMnibus ritè perpensis, quæ de multiplicibus Colicæ Pictonum remotis causis, sapientissimorum in arte virorum, propriâque observatione fulta, ingenuè hactenus ac castè enarravi, quis facilè credet unam eandemque curandi methodum profuturam? Certè disputatio rationis ac experientia, ad causas remotas seorsim attendendum esse pronuntiant. Si proxima sola respiceretur, infœlix foret medela. Tam diversæ enim morbi causæ uno eodemque medicato potû non sunt superandæ. *Unâ eâdemque methodo non est curanda Colica Pictonum.*

A febrium igitur reliquiis imperfectâ crisi solutarum, nascentes colici dolores in paresim desinentes, non eâdem tractabuntur arte, ac illi qui venenis, arthritidi, aut impeditæ perspirationi originem debent. Quid si hos effecerint animi pathemata? Imò si morbus diù duraverit, nonne aliam efflagitabit opem? Ut à primâ Colicæ Pictonum causâ remotâ initium faciamus postulat ordo.

CAPUT XXIII.

Causæ remotæ primæ Curatio.

Retentæ bilis effectus.

IN Hepate, hujusque viciniis retenta, diffusa dein in mesenterio ac intestinis, bilis acris, morâ acrior facta, nervosas vellicat partes, atque nervorum irritat plexus. Si in cavum intestinorum penetret defendentem abradit mucum, papillas denudat, his irritatis, in secretoriis uti in excretoriis organis pertinacissimos facit spasmos, alvi constrictione, colico dolore, nauseâ, vomitû stipatos. Crispatis vasis exhalantibus glandulisque mucosis, quibus defenduntur papillæ, ros ac mucus deficiunt, colici tandem dolores in paresim desinunt.

M. S. fortiaque emetica cathartica vitanda sunt.

(1) Prægresso morbo, cujus hic effectus est, fractæ plerùmque vires, missionem sanguinis vetant. Vetant & fortiora cathartica, quæ uti emetica, sine irritatione non agunt. Irritantia quippè intùs ac extùs vitanda sunt. Superandus est spasmus, laxatisque emunctoriis per alvum inimica sensim deducenda est materies. Leni hâc arte solvitur spasmus, soluto spasmo laxatur alvus, interna restauratur perspiratio, obliniens blandus regeneratur mucus,

Abdomen intùs ac extùs fovendum.

(2) Mollissimo fotù, blandissimove Cataplasmate, totum foveatur abdomen. Ex iisdem omni bihorio repetenda fiant enemata. Farinæ emollientes, avena excorticata, hordeum, mica panis, flores althææ, malvæ, oleum lini, butyrum recens, promptissimam simplicissimamque me-

medicam exhibent materiem. Hæc larga manu, sæpiùs repetenda, diù continuanda sunt.

(3) Ex aquâ tepidâ, vel hydrogalâ, sæpè reïterata semicupia prosunt. *Semicupia prosunt.*

(4) Omnibus catharticis palmam præripiunt Manna pulpaque Cassiæ, æquali quantitate amygdalarum dulcium recenti oleo nuptæ. Si hujus medicamenti drachma una vel altera, omni bihorio aut trihorio, cum seri lactis tepidi unciis quatuor sumatur, intra triduum plerùmque respondet alvus. Usû toties explorato comperta methodus, virorum in arte principum auctoritate confirmatur. Huîc annuit Gesnerus (*a*), Platerus (*b*), Spigelius (*c*), Sennertus, (*d*) Wepferus (*e*), Willisius (*f*), Fabricius ab Aquapendente (*g*), atque Hoffmannus (*h*). Citesius ipse fortiora incautè adhibens cholagoga, immanium tamen indè nascentium conscius dolorum, ad oleum amygdalarum dulcium, vel olivarum, sirupo Rosar. solut. nuptum, per plures dies continuandum præceps confugit, alvus sîc laxata, fatetur ipse (*i*), cum maximo ægri levamine fluit. *Sicut & blandissima laxantia.*

(5) Hâc methodo tractatus morbus colicis caret furoribus, vigilesque naturæ satellites somnifero potû non sunt sopiendi dolores, doloso sola- *Narcoticis abstinere præstat.*

(*a*) Vid. epistol. Conr. Gesneri lib. 3. pag. 114.
(*b*) Vid. F. Plateri loc. cit.
(*c*) Vid. Adr. Spigelii loc. cit. cap. 14.
(*d*) Vid. Dan. Sennerti loc. cit.
(*e*) Vid. Joh. Jac. Wepferi Histor. Apoplect. hist. 13. Ephemer. Nat. Cur. observ. 39. ann. 1670.
(*f*) Vid. Thom. Willis, de animâ brutorum part. patholog. cap. 15.
(*g*) Vid. H. Fabricii ab Aquapend. Medicin. Pract. lib. 3. cap. 46.
(*h*) Vid. Frid. Hoffmann. loc. cit.
(*i*) Vid. Fr. Citesii lib. cit. cap. 8. pag. 214.

lamine nec decipitur æger, neque fallitur Medicus. In spasmis enim cum materie tenaci, acri, crispante, prorsùs alia res est ac in iis qui sine materie dantur. In istis mirus, incantamento quasi, narcoticorum effectus, diuturniorem pertinacioremque in illis efficit morbum. Si non claudatur alvus, fit dura narcoticis, quid ubi omni ope conandum ut laxior fiat.

Morbi reliquiæ fugandæ sunt. (6) Per debitum tempus alvo solutâ, pertimescendæ morbi reliquiæ, sero lactis gramineo, si præsens sit, mitioribusve saponaceis succis, nullo addito sale, fugandæ sunt. Nondùm regeneratus mucus acria vetat. Becabungæ atque taraxaci succi, aliis omnibus præstant.

Firmitas partibus concilianda est. (7) Tunc, non verò priùs, medicato fonte ablutæ partes tutò firmantur. Aquæ imprimis juvant acidulæ. His firmitas conciliatur partibus, dùm, si quid peccantis humoris latitans supersit, abluunt. Quod Spigelio, Wepfero, Citesio, nec non Willisio (a) minimè ignotum fuit.

CAPUT XXIV.

Causæ remotæ secundæ Curatio.

Venenorum effectus. Sive edulcatum Lithargyrio vinum, vel aqua imprægnata Cerussâ, aut subtilia deglutita venena, Ventriculi ac Intestinorum nervos lædant, tristis effectus idem est. Vasorum absorbentium, exhalantium, lacteorum, glandularum mu-

(a) Vid. loca citata.

muci, Sphincteruli crispantur, succo gastrico ac enterico, nec non obliniente muco orbatæ papillæ irritantur, disseminata per Mesenterium irritatio afficit Plexus, hi totum sympathicorum systema in consensum trahunt, hocce verò genus nervosum consentiens. Doloribus superveniunt spasmi, enarratis symptomatibus stipati.

Præcedente minùs materialis causa, vixque sensibilis, eosdem parit effectùs, morbus quamvis idem aliam tamen poscit medelam.

(1) Hic sæpè nullus alius præit morbus, gravissimorum enim in sanissimis vegetisque corporibus symptomatum, ictû fulminis quasi, suborientium, exempla dari vidimus. Si sanguine dives, plethoricum sit corpus, una vel altera missio sanguinis requiritur. Hâc abstinendum, si corpus debile sit. *Quandoque juvat M. S.*

(2) Si recens causa sit, emetica prosunt, si duraverit, nocent; ubi conveniunt, præstant catharticis acrioribus, ut potè magis irritantibus, dubiique effectûs. Quem excitant emetica orgasmus, opio sedandus est. *Aliquando prosunt emetica.*

(3) Epithemate molli, vel cataplasmate, abdomen sine morâ fovendum, clysmatibus oleosis, sæpè sæpiùs repetendis relaxandum. De his jam suprà. *Abdomen intùs ac extùs fovendum.*

(4) Balnea etiam prosunt, si tepida. *Balnea prosunt.*

(5) Post peractum sedantis opii effectum, laudato leni eccoprotico perpetim deglutiendo solvatur alvus, quam acria claudunt. Lactis serum, vel hydrogala propinetur. *Lenia eccoprotica.*

(6) Antidoti vice fungens, lac asininum, equinum, caprinumve, ilicò exhibendum. Hoc solo ferè, omni pharmaco rebellis, absolvitur Curatio. Mirum hunc lactis effectum subolfecerat *Lac.*

Citesius (*a*), experientiâ olim confirmaverat Fernelius (*b*).

Vesicantia. (7) Si hactenùs omni medelâ majores perstent dolores, fortiora epispastica pedibus, cruribus vesicantia applicentur, duobus doloribus simul obortis, vehementior alterum obscurat. Qui experiundo non didicit, quàm citò juvent Vesicantia, vix crederet. In Angelimontano Coenobio mira præstitere (*c*).

CAPUT XXV.

Causæ remotæ tertiæ Curatio.

Acidorum effectus. PLerorumque fructuum succus recèns pressus essentiali sale gaudet acido, tantò crassiore ac copiosiore, quantò acerbiores fructus sunt; hinc rheumatismo nec non arthritidi adeo nocet. Hujus vi saponaceâ abstergitur intestinorum mucus; denudantur nervi. Ipsa corrumpitur bilis, in coagulum abit, ac in jecore stagnans, nova ipsa fit irritans causa.

M. S. nocet. (1.) Antequàm dirissimis stipatus doloribus erumpat morbus, languentes, pallidi, cachectici fiunt ægri, sanguinis rubra pars sensim minuitur, abest plethora. Missio sanguinis ergo noceret.

(2.)

(*a*) Vid. loc. cit.
(*b*) Vid. loc. cit.
(*c*) Vid. Joh. Jac. Scheuchzeri Itiner. Alpin. it. 1. ann. 1702.

(2.) Nocerent & emetica fortiora, omniaque irritantia cathartica, sensim enim nascitur morbus, nec antequàm altas egerit radices erumpit. Bilis ipsa, causa morbi acris, morâ acrior facta, fortiter moventia vetat; friabile hepatis, in quo latitat, parenchyma non impunè lacesserent, vicinas nerveas partes, hepatisque plexum mirè irritabilem magis adhucdùm irritarent. Omni ope leniter solvendam alvum, irritantia claudunt. Ut concussû tamen reclusus in hepate excutiatur hostis, granum unum vel alterum tartari emetici aquâ multâ diluti, prudenti manû exhibendum est. Motus est compescendus narcotico. *Nocent emetica atque fortiora cathartica.*

(3.) Molli fotû intùs & extùs, pertinacissimus solvitur spasmus, emollientissima ac oleosa cataplasmata, uti & enemata, perpetim continuanda juvant. *Abdomen intùs ac extùs molliter fovendum.*

(4.) Si debiles, languentes, pallidi, sint ægri, à balneis abstinendum, bis indè natum oedema curatû difficillimum vidi, quotiescunque pars rubra sanguinis imminuta datur, temerè adhibentur. *Balnea cautè adhibenda.*

(5.) Sirupo Rosarum Solutivo simplici, olei amygdalarum dulcium tertiâ additâ parte, cum granis aliquot recentis ovi vitelli, ut misceantur, laxetur alvus; non ingrati, obtundentis vice fungentis, linctûs continuus usus satisfacit indicationi. Oleum olivarum recens, cochleatim sumptum mira efficit. In hoc casû, hordei mundati, aut avenæ excorticatæ tenuis cremor pro diluente vehiculo præstat, sirupo nymphææ similive edulcetur. Acescentia quandoque præsens in primis viis vetat acidum. *Lenissimis laxantibus alvus movenda.*

(6.) Si, cum levamine symptomatum, responderit alvus, hordeacea juscula vitulina pro- *Lac Selteranis nup-*

E 4 sunt,

tum mirè prodest. sunt, lac ipsum tutò propinatur; pinguiori præstat levius, si Selteranis imprimis nuptum sit aquis. Sîc diù pergendum est, ut in recessibus hepaticis nidulata bilis abluatur.

Uti & chalybeati fontes. (7.) Partibus tandem firmitatem reddunt fontes chalybeati, cum equitatione, per mensem integrum ac ultrà propinandi.

Vix agunt vesicantia. (8.) Mordax in summis doloribus bilis, irrita ferè vesicantia facit, quæ nisi mobilior causa sit, vix agunt.

CAPUT XXVI.

Causæ remotæ quartæ Curatio.

Arthritidis ac Rheumatismi effectus. Vitiata pars subtilissima sanguinis, vasis minimis nervisque destinata, si in viscera abdominalia ruat, nervosque ibi sympathicos afficiat, nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos, iliademque malorum colicos dolores concomitantium, Arthritica dicta efficit.

A Rheumatismo minùs subtili causâ, eadem tamen oriuntur mala.

Utraque nervos crispat, intolerabiles facit dolores, ac post similem miseriarum seriem, in paresim desinit.

Quandonam juvat M. S. (1.) Si sanguine turgentem subitò afficiat ægrum, plethoricum, vegetum, sanguis mittendus est. Si fractæ sint vires, missione sanguinis abstinendum.

Acria purgantia ac emetica (2.) Hic imprimis nocent acria purgantia, lethifera sunt emetica. Ad cutim vel ad extrema subtilis irritans repellendus humor, his non im-

pu-

punè movetur. Semper infesti miseris mortalibus Agyrtæ, indiscriminatim sanguinem fundentes, alvum turbantes, hos pessundant ægros. *Semper nocent.*

(3.) Ilicò suris apponenda sunt Vesicantia, lata fiant ulcera, maneant aperta. Plantis pedum admoveantur Cucurbitulæ siccæ, manè ac vesperi renovandæ. Subplantalia de galbano post cucurbitulas applicentur. Femora, crura, pedes leni foveantur tepore. Caleant moderatè superna. *Vesicantia, cucurbitulæ, subplantalia ilicò apponenda.*

(4.) Chamæmeli, sambucique floribus fartâ culcitrâ, siccâ, tepente, molli, tegatur abdomen, omni trihorio noctû diûque renovetur, minùs discutiente humido præstat fotû. *Abdomen siccè fovendum.*

(5.) Leni clysmate, blandoque eccoprotico laxentur intestina, quæ hîc imprimis, si solvatur spasmus, spontè ferè fluunt. *Alvus lenissimè laxanda.*

(6.) Hydrogala, lacve purum asininum, equinum, caprinum, hîc princeps medicamentum esto. Hujus in nullo morbo fœlicior usus satis commendari nequit. *Lac princeps remedium.*

(7.) Omnibus pacatis, ut refocillentur vires, viscerumque tonus restauretur, parcâ manû, sæpiùs repetitâ, generosum ac lene vinum exhibendum est. Acria, acida, salsa, diù vitanda. *Sub finem vinum generosum ac lene.*

(8.) Curationem absolvit equitatio, si frigidus, humidus verùm imprimis, aër non obstet. *Equitatio.*

(9.) Sîc tegatur Corpus ut æquabiliter sit perspirabile. Fiunt enim ab impeditâ perspiratione frequentissimæ in hoc morbo recidivæ. *Perspiratio.*

CAPUT XXVII.

Causæ remotæ quintæ Curatio.

Impeditæ perspirationis effectus. SI contenta in abdomine frigore crispentur, humorque excrementitius perspirabilis ad viscera repellatur, blandos papillas nerveas defendentes succos inficit acrimoniâ, colicos dolores, colicisque supervenientes ærumnas crudelis efficit.

Quandonam indicatur M.S. (1.) Dùm huîc causæ, vi insitâ, athletica benè resistant Corpora, debilia tentantur. Hînc missio sanguinis raro indicatur, quandoque tamen necessaria est. Præsentes igitur vires, copia sanguinis, urgentiumque symptomatum indoles, nùm mitti debeat sanguis pronuntiant. Prudens auscultat Medicus.

Fortia purgantia, ac emetica nocent. (2.) Acria purgantia, fortia emetica minimè indicantur. Irritatione spasmum augent, auctoque spasmo horrenda faciunt symptomata, totum convellitur Corpus.

Lenia eccoprotica juvant. (3.) Lenissimis eccoproticis oleosis insistendum.

Vesicans abdomini apponendum. (4.) In hocce casû, externo abdomini apponendum est Vesicans promptum ac amplum, ibi ratione symptomatum plus minusve detinendum. Cucurbitulæ etiam prosunt.

Mollia enemata. (5.) Mollia enemata, infusis floribus chamæmeli, sæpiùs injecta indicantur.

Opium cum caphurâ. (6.) Semi granum opii cum grano caphuræ nupti, tutò omni trihorio, si urgeant dolores, re-

repetendum, cum largo lenique ligni ſaſſafras infuſo, mirè juvat.

(7.) Curationem abſolvunt, ſulphure divites Thermæ omni medicamine præſtantiores, apud Foreſtum (*a*) harum effectûs mira obſervatio legitur. Denique ut perſpiret Corpus ritè attendendum. *Thermæ ſulphuratæ.*

CAPUT XXVIII.

Cauſæ remotæ ſextæ Curatio.

SAlſa, alcalina, acida, ſcorbutica acrimonia, omnes inquinans humores, artuum cruciatus horrendos, doloreſque colicos pertinaciſſimâ membrorum reſolutione ſtipatos ſæpiùs efficit. Urgentiſſimum reverâ ſymptoma nuncupandi, promptâ egent medelâ colici dolores, quum nulli dentur, ratione cauſæ, curatû difficiliores, magiſque rebelles. *Scorbuti effectus.*

Hic enim de abraſo inteſtinorum muco, ut in aliis colicis doloribus, non agitur ſolùm; ipſi, undè ſecernitur mucus, humores vel omnino vitiati vel penitùs deficientes ſunt. Hoc enim, quod maximè notandum ſcorbuticæ labi proprium eſt, quod mucilaginoſas ſanguinis partes deſtruat, omneſque Corporis glandulas mucoſas reddat inertes. Hinc artuum, imprimis verò juncturarum, immobilitas, lancinanteſque, noctû ingraveſcentes, fiunt dolores.

Tri-

(*a*) Vid. P. Foreſti obſerv. ac curas. medic. lib. 21, obſ. 15.

Triplex harumce ærumnarum causa, triplicem ut superetur medendi methodum requirit, licet colici dolores unâ eâdemque curentur.

M. S. nocet. (1) In scorbuto ergò, & in scorbuticis colicis doloribus, missionem sanguinis inutilem, uno ore sapientes Medici clamant, noxiam esse confirmat experientia. Vapidi enim humores acres, facilè putrescentes, quò magis parte rubrâ spoliantur, eò vapidiores acrioresque fiunt. Nec nos decipiat sæpè tumens scorbuticorum vultus, incautos fallit mentiens plethoram, nec mirum si toties desinat in hydropem.

Externi, internique fotus juvant. Blandissimis, oleosis alvus movenda. (2) Interna externaque abdominalia, emollientibus, pinguibus, oleosis foveantur, diû noctûque relaxentur.

(3) Acria omnia cathartica vitentur, mucus enim, tunicæ villosæ papillas nerveas defendens, non solùm deficit, verùm quicquid in primis viis superest humoris tantâ impraegnatur acrimoniâ, ut nervi mirum in modum irritentur, omnesque intestinorum nervi per consensum convellantur. Mannæ, Cassiæ, oleoque amygdalarum dulcium, obtundendi causâ, aliquot grana gummi Tragacanthi addenda sunt. Serum lactis superbibendum juvat. Ista, donec respondeat alvus pertinaciter continuanda sunt.

Crurum ulcera juvant. (4) Quamvis in hoc casû non sit tam efficax vesicantium usus, quoties immanes sæviunt dolores, non est attamen spernendus, manantia crurum ulcera ventris tormina levant, noxiisque humoribus, fonticulorum instar, exitum præbent. Equidem ulcus in pede spontè natum levavit morbum. Colicis doloribus devictis, scorbutus ipse curandus est, ne, manente causâ, recrudescat effectus. Hunc morbum sapienter tractare opus ac labor est, difficillimum quippè sien-

endemius ſit. Hydra perpetim renaſcitur, ſi uſquàm, hîc imprimis cœli mutatio neceſſaria videtur.

(5) Hînc fortè tam mirè juvant Medicati Fontes, ſi ubi fluunt bibantur. Qui ibi reſpiratur aër, plerùmque ſalubrior, refocillat ægros, vim aquarum promovet: omnibus aliis præſtant Chalybeatæ. *Ac Medicati fontes.*

CAPUT XXIX.

Cauſæ remotæ ſeptimæ Curatio.

PRo materie terram cum ſpiſſo ſanguinis oleo unitam, blandiore parte orbatam habens melancholia, hujus in Vaſis Hypochondriacis, Meſenterio ac Inteſtinis ſedes eſt Materiei tenacitas ac acrimonia, continuâ irritatione mirè afficit nervos, omniumque pertinaciſſimos ſpaſmos atque dolores efficit. Attamen notandum eſt, colicos in melancholicis dolores, haud ità acres, majori reverâ anxietate ſtipari. Vix enim dolentes, diuturnis prægreſſis anxietatibus, miſeros membris reſolutos, vidi. Nùm quia progredientes ad inteſtina nervi, illæſis papillis, diuturno ſtringuntur ſpaſmo, ſenſumque ferè amittunt ſtricti? Hoc utiquè verum, alvi conſtrictioni atque pareſi, rarò par eſt dolor. *Melancholiæ effectus.*

(1.) Dùm morbum graviorem facit miſſio ſanguinis, illum pro tempore vix leviorem efficit. Hanc colici ſpernunt dolores. Fruſtra tentatur. *M. S. inutilis.*

(2.) Cauſa quum recens non eſſe poſſit, fortiter purgantia nocent, irritant nervos, turbas exci- *Nocent purgantia ac emetica,*

citant; piceam non movent materiem. Nec emeticorum fœlicior usus.

Prosunt fotus. (3.) Emolliente fotû addito sapone, totum tegatur abdomen. Oleoso, molli, leviter mellito, sæpè repetendo clysmate sollicitetur alvus.

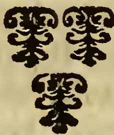
Blandissima eccoprotica. (4.) Blandissimis eccoproticis, si nausea ferat, becabungæ similive saponaceo succo nuptis, laxetur. Si levis acrimonia obstet, simplici sero lactis cum Sirupo Rosarum solutivo moveatur. Serum lactis hîc egregiè juvat.

Balnea. (5.) Juvant & balnea quibus incoctæ emollientes herbæ, si modò sint tepida, acuantur sapone.

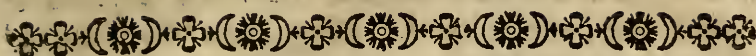
(6.) Si his omnibus resistat, ut sæpè fit, alvi suppressio, unguento arthanitæ, omni trihorio, obliniatur abdomen, dùm interim hactenùs præscriptorum continuatur usus.

(7.) Alvo solutâ, tepidæ, præstant acidulæ, nocerent frigidæ.

(8.) Equitatio, ac pertinaces abdominis frictiones mirè juvant.

CA-

CAPUT XXX.

Causæ remotæ octavæ Curatio.

IN debilissimis Hypochondriacis Hystericisve Corporibus, quorum nervea syntaxis valdè mobilis est, miros dùm edunt effectus animi pathemata, Intestinale Organum muci, membranæque villosæ exhalantia nec non inhalantia vasa ità quandoque stringunt, ut in cavitate intestinorum secretio atque excretio nulla sit. Siccæ tùnc papillæ neque muco neque rore defensæ, si acrioribus imprimis lædantur pharmacis, mirum in modum irritantur, nervorumque consensû, epilepticos ipsos excitant motus. *Animi pathematum effectus.*

(1.) In hocce casû lethalis foret missio sanguinis. *M. S. lethalis.*

(2.) Omnia pessundarent cathartica ac emetica. Summa requiritur prudentia. *Cathartica ac emetica pessima.*

(3.) Animi ac corporis quies omni ope concilianda. Procul à strepitû in tenebris decumbat æger. Inordinati extracto Thebaïco compescantur motus. *Quies conciliànda.*

(4.) Tepida pediluvia prosunt. Emplastrà subplantalia juvant. Nec inutiles, inferiora versùs, siccæ cucurbitulæ dantur. *Pedes fovendi.*

(5.) Auxiliantur fotus abdominales externi ac interni, tepidi, non calentes, blandissimi *Fovendum abdomen.*

(6.) Si motus urgeant convulsivi, rubifacientia apponantur Suris Vesicantia, haud tutè solvitur Epidermis, Cantharidum enim Sal acerrimus, si cutim penetret noxium fit, nimiùm in hoc *Levissima suris vesicantia.*

hoc casû irritabiles vellicat nervos, prætimescendosque facit dolores. Negabunt fidem incauti, experti credent.

Lac. (7.) Potus sit hydrogala, atque lac asininum, cui perpetim aliquid purissimæ addatur mannæ.

Amica nervis paregorica. (8.) Alvo solutâ, prudenti manû mitissima amica nervis paregoricis nupta exhibeantur. Minimus hîc error crimen est.

Balsamica nervina. (9.) Denique balsamicis nervinis non spirituosis, systema nervorum corroboretur. Hîc mira præstat resina Corticis Peruviani cum saccharo trita, si parcâ dosi sæpius repetitâ lac comitetur asininum.

CAPUT XXXI.

Pareseos Curatio.

Diuturnæ colicæ Pictonum effectus. SI naturâ vel arte diuturniores fiant dolores, perduretque spasmus, subtilissimi defectû roris, nervos inter horumque vaginas, exhalantis, remotiores sensim occallescunt nervi, pari ratione ac tendines, qui sicci, concrescentes vaginis, rigidi, immobiles evadunt. Vaginis sîc alligati nervi atque tendines actione organicâ orbantur.

Paresis difficillimè curatur. Maxima artuum resolutio in scorbuticis adeò frequens, à deficiente nervorum atque tendinum in vaginis hærentium lubricante succo oritur. Hînc causa proxima pareseos, successivi progressus, variique intelliguntur gradus. Quàm sit curatû difficilis, cur toties incurabilis, indè etiam elucescit.

Medelâ particulari eget. Curationem igitur absolvere nequit hactenùs in-

inſtituta medela, licet enim omnia quæ fieri debebant, reſpectû abdominis facta ſint, nervi ideò tendineſve læſi minimè reſtaurantur, artuum reſolutio perdurat, devictiſque in abdomine cauſis colicæ Pictonum enarratis, harum effectus longè latèque diffuſi ſeorſim poſteà curandi ſunt.

Sæpè non efficaci, ſi diù duraverit morbus. Blandiſſimi lubricantis roris defectû in vaginis, nervos ac tendines concreſcere vidimus, curandi methodus hactenùs expoſita deficientem roris materiem equidem regenerat, exhalantia verùm organa intacta relinquit. Hæc, ſi morbus diù duraverit, deſtructa penitùs non ſunt reſtauranda. Ultrà limites artis hæret malum.

Profutura, ſi recens. Si verò recens ſit morbus, nec tam altas egerit radices, reſolutos artus, emolliendo, fovendo, fricando, movendo, concutiendo, vellicando, vaſa exhalantia reſerantur, horum vis organica reſtauratur.

Eviſceratorum animalium uſû. (1.) In eviſceratis recèns animalibus reſoluti detineantur artus, tepidus iſte fotus, cui nullus par eſt, ſæpiùs repetatur.

Thermis ſulphuratis. (2.) Sulphuratæ adhibeantur Thermæ, quarum centies exploratus conſtat effectus. Pluribus inſanis incaſſùm tentatis, pareſim quæ colico ſupervenerat dolori, Thermis Aquisgranenſibus ſanavit Foreſtus (*a*).

Frictionibus. (3.) Strigili leniore, panniſve laneis non aſperis, leviter in gyrum reſolutæ fricentur partes, quò frequentiùs eò meliùs.

Nervinis unguentis. (4.) Bis de die, ſæpiùſque ſi ferre valeat cutis, unguento Nervino aut Martiato, additâ Balſami Peruviani tincturâ, liniantur artus. Spirituoſis præſtant pinguia.

(5.)

(*a*) Vid. P. Foreſti obſerv. ac curat. Medic. lib. 21. obſ. 15.

Gummosis balsamicis. (5.) Galbani, sagapeni, opoponacis, ammoniaci gummi balsamo de Meccâ vel Peruviano nuptum, repetitis vicibus, parvâ copiâ simul exhibitum, diù continuatum, mirè prodest.

Balsamicis vinis. (6.) Prosunt & vina lenia, generosa, parcâ ministrata manû, Canarinum, Malvaticum, Maderense, Græcumve palmam omnibus præripiunt.

Cœli mutatione. (7.) Mira efficit cœli mutatio, si temperatum sit, aërque spiretur salubrior, humidus frigidusque nocet.

FINIS.

S. 37 Argyrie! Tanquerel nachsehen.